

1 — 2023

KAUPPAPOLITIIKKA

Ulkoministeriön julkaisema kansainvälisen kaupan aikakauslehti

Pilaavatko valtiontuot reilun kilpailun?

Kauppasopimukset
kantavat satoa

Leikkauksia, kasvua
tai molempia

Sambia katsoo länteen

Kohti sähköistä tulevaisuutta

”Yhteiskuntamme on yhä riippuvaisempi sähköverkosta. Vihreän siirtymän myötä maailmalla rakennetaan kiivaasti tuulipuistoja, tuotetaan lisää aurinkoenergiaa, ja verkkoon kytketään yhä enemmän sähköautoja lataukseen.

Muutos on nopea. Sähköverkoilta vaaditaan yhä enemmän, mutta ne ovat usein vanhoja. Haaste on iso, sillä yksistään Euroopassa ja Yhdysvalloissa keskijänniteverkoja on kummassakin noin 10 miljoonaa kilometriä – noin 12 kertaa maasta kuuhun ja takaisin.

Suomessa keskijänniteverkkoa on 155 000 kilometriä. Täällä verkot ovat vahvoja, mutta jo Keski-Euroopassa ja USA:ssa verkot ovat ali-investoituja ja osin vanhentuneita. Vikojen vaikutukset voivat olla vakavia: esimerkiksi USA:ssa suuri osa maastopaloista ja samalla hiilidioksidipäästöistä johtuu sähköverkkojen vioista. Vuonna 2021 metsäpalojen aiheuttamat globaalit hiilidioksidipäästöt olivat yli 1,7 miljardia tonnia eli noin 35 kertaa koko Suomen päästöt.

Yksi tapa parantaa verkkojen toimintavarmuutta on nopeampi ja tarkempi vikojen paikantaminen. Safegridin Intelligent Grid System tekee juuri tätä ja auttaa verkko-operaattoreita paikallistamaan, ennustamaan ja ehkäisemään häiriöitä ja parantamaan verkon toimintaa. Järjestelmä lyhentää keskeytysaikoja ja vähentää keskeytysten määrää tuottamalla täsmällistä mitattua tietoa verkkokomponenttien vanhentumisesta – jopa ennen kuin ne vikaantuvat.

Ratkaisu koostuu langattomista sensoreista sekä pilvipohjaisesta ohjelmistosta, joka näyttää verkon tilan ja hälyttää, kun vikoja tulee tai niitä epäillään. Ratkaisun taustalla on pitkäaikainen tieteellinen tutkimus, ja hyödynnämme tekoälyä ja koneoppimista. Suurin kilpailuvalttimme onkin jatkossa data. Panostamme vahvasti ennakoiwaan kunnossapitoon: verkkoyhtiöt säästävät eniten, jos viat pystytään korjaamaan ennen kuin ne aiheuttavat isoja ongelmia, sillä pienikin suunnittelematon sähkökatko on kallis.

Safegridin järjestelmä on käytössä jo yli 25 verkko-operaattorilla, lähinnä Pohjoismaissa. Olemme kuitenkin nopeasti laajentamassa toimintaamme muualle Eurooppaan ja myös USA:an, jossa kiinnostus ratkaisuumme kohtaan on suurta.

Vihreä siirtymä tuo suomalaisille yrityksille suuria mahdollisuuksia, joista Safegrid on hyvä esimerkki. Autamme verkkoyhtiöitä toimimaan tehokkaammin, säästämään rahaa, torjumaan metsäpaloja ja siirtymään kohti uusiutuvaa ja hajautettua energiantuotantoa. Kaikki siis voittavat.

Näiden mahdollisuuksien hyödyntäminen vaatii hyvää yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyötä ja etenkin riittävää rahoitusta, jotta lupaavat suomalaiset teknologiat saadaan kaupallistettua ja vietyä suurille kansainvälisille markkinoille riittävän nopeasti ja tehokkaasti.”

Jussi Hakunti
toimitusjohtaja
Safegrid Oy

Kuka?
Jussi Hakunti
Toimitusjohtaja

Mikä?
Safegrid Oy

Mitä?
Ratkaisu paikallistamaan, ennustamaan ja ehkäisemään keskijänniteverkon häiriöitä ja parantamaan sähköverkon toimintaa.

Markkinat?
Suomi, Eurooppa, Amerikat, Afrikka ja Aasia

– Rakennamme parhaillaan myyntikanaviamme. Panostamme markkinoitiin ja kumppanihakintaan ja esittelemme ratkaisujamme kansainvälisillä messuilla. Kansainvälistyminen syö paljon rahaa, ja rahoituksen hankinta on startupissa oma taitolajinsa, Jussi Hakunti kertoo.

18

10 Kovaa kauppapolitiikkaa
Pakotetiimi neuvoo yrityksiä

14 Lähikuvassa
Pasi-Heikki Vaaranmaa
Pidempi kvartaali
kauppapolitiikkaa

18 Teema
Hyödyt irti kauppasopimuksista
Avoimen kaupan
huonompi huomina

26 Analyysi
Leikkauksia, kasvua tai molempia

30 Markkinat
Sambia katsoo länteen

14

© BIRTI SARRE

Aika muuttaa kurssia?

Kuulin hiljattain huojentavan uutisen päästöttömän lentoliikenteen läpimurrosta. Uutinen on yksi tärkeä esimerkki siitä valtavasta murroksesta kohti vihreää taloutta ja teollisuutta, jota maapallomme tarvitsee. Tämän vihreän siirtymän onnistumiseksi maailman maiden olisi tärkeä toimia yhdessä ja kaupan pitäisi olla mahdollisimman avointa ja reilua, jo vihreiden innovaatioidenkin kannalta.

Maailmanpoliittiset tuulet puhaltavat kuitenkin vastakkaiseen suuntaan. Brexit, Kiinan valtiojohtoinen teollisuuspolitiikka, korona ja vielä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama energiakriisi ovat johtaneet häkellyttävään nykytilanteeseen. Nyt perinteinen vapaakaupan puolustaja Yhdysvallat tukee reippaasti vihreän siirtymän nimissä yrityksiään, mikä on ajanut sen ideologisen kauppakumppanin Euroopan unionin hankalaan rakoon.

Aihetta käsitellään laajasti jutussamme *Vapaakaupan huonompi huominen*, joka antaa paljon ajateltavaa. Juttu toteaa tilanteen karusti: EU ei voi enää jatkaa vapaan markkinatalouden periaatteella. Lause on ravisuttava ja raju, mutta niin on tilannekin, joka vaikuttaa myös suoraan suomalaisyrityksiin.

Suomella on ollut pitkään selkeä suunta avoimen ja vapaan, sääntöpohjaisen kaupan puolustajana. Onhan ulkomaankauppa pienelle ja vähän syrjäiselle maalle elinehto. Nyt elämme kuitenkin ajassa, jossa on ehkä mahdotonta pitää aiempi vakaa kurssimme. Kansainvälisen politiikan (in)ho)realismi näyttää ajaneen meidät tilanteeseen, jossa valtiontuet uhkaavat vapaata ja reilua kilpailua.

Suomelle ja yrityksillemme mahdollisimman avoin ja sääntöihin perustuva kauppa on yhä todella tärkeää. Samalla meidän on varmistettava, että EU vahvistaa asemaansa myös globaalissa kilpailussa. Yhtälö ei ole helppo. Joka tapauksessa meille on vahvuus olla EU:n jäsen, ilman unionia maailman tuulet riepottelisivat meitä vielä rajummin.

Lotta Nuotio
päätoimittaja
@nuotiolotta

© RADAI OY

JULKAISIJA Ulkoministeriö PÄÄTOIMITTAJA Lotta Nuotio, puh. 0295 351 505 TOIMITUSSIHTEERI Miia Vihola, puh. 0295 350 680 TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ Sami Laakso/LENDIUM, puh. 050 304 2825 TOIMITUSNEUVOSTO Tuomas Tapio/UM, Laura Kamras/UM, Tomi Korhonen/BUSINESS FINLAND, Leena Pentikäinen/TEM, Heli Siikaluoma/EK, Kari Hietanen/WÄRTSILÄ, Lotta Nuotio/UM, Nina Vaskunlahti/UM, Mikko Koivumaa/UM TOIMITUS Legendium TAITTO Markku Jokinen/LENDIUM TILAUKSET kauppapolitiikka.fi/tilaus PAINO PunaMusta PAINOS 12 000 kpl PAPERI MultiOffset 170/90 g/m² ISSN 0783-490X (painettu) ISSN 2670-3467 (verkkojulkaisu)

© SHUTTERSTOCK

Yritykset törmäävät kaupan esteisiin

Suomalaisista yrityksistä peräti 41 prosenttia on viime vuosina kokenut kaupan esteitä kansainvälisessä toiminnassaan, ilmenee Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen Etlan valtioneuvostolle tekemästä *Kaupan esteet ja niiden vaikutukset* -tutkimuksesta.

Suurin osa tutkituista kaupan esteistä ilmeni EU:n ulkopuolisissa maissa, erityisesti Venäjällä, Yhdysvalloissa ja Kiinassa. Yleisimmin esille nousivat vienti- ja tuontikiellot sekä korkeat tai syrjivät tullimaksut. Kaupan esteitä ovat lisänneet niin koronapandemia kuin Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, ja sen johdosta asetetut pakotteet vastatoimineen.

Lisäksi yritykset ovat törmänneet kaupan esteisiin myös EU-alueella, eniten Ruotsissa ja Saksassa. Esteet ovat olleet yleisimmin teknisiä ja liittyneet esimerkiksi paikallisiin standardeihin, teknisiin määräyksiin tai maakohtaisiin testaus- ja sertifiointivaatimuksiin.

Ulkoministeriö painottaa yrityksiltä saatavan tiedon merkitystä, jotta kaupan esteisiin voidaan puuttua.

Yrityskyselyn perusteella peräti puolet suomalaisyrityksistä on kohdannut saatavuusongelmia materiaalien, osien tai komponenttien hankinnoissa. Saatavuusongelmat ovat koskettaneet yrityksiä koosta ja toimialasta riippumatta.

Suomessa vastaava viranomainen kaupan esteistä EU:n sisämarkkinoilla on työ- ja elinkeinoministeriö, kun taas EU:n ulkopuolisten maiden osalta vastuuviranomainen on ulkoministeriö.

Tuoretta tietoa markkinamahdollisuuksista

 Suomen ulkomaanedustustot ovat julkaisseet katsaukset yli 90 maan ja alueen markkinoista.

Katsausten maa- ja aluekohtainen tieto auttaa uusien liiketoimintamahdollisuuksien tai markkinoiden löytämisessä. Tietoa löytyy markkinamahdollisuuksien lisäksi myös maan liiketoimintaympäristöstä sekä siihen vaikuttavista asioista, kuten yhteiskunnan tilasta ja yleisistä kehitysnäkymistä.

Katsaukset ovat luettavissa Team Finland Market Opportunities -palvelussa, joka on suunnattu kansainvälistyville suomalaisyrityksille.

Maailman kiertotalousfoorumi Helsinkiin

Maailman kiertotalousfoorumi WCEF kokoontuu 30.5.–2.6.2023 Helsingissä.

WCEF tuo vuosittain yhteen tuhansia liike-elämän johtajia, päättäjiä ja asiantuntijoita ympäri maailmaa keskustelemaan kiertotaloudesta ja uusista liiketoimintamalleista. Niillä on tavoitteena saavuttaa kilpailuetua ja edistää YK:n kestävän kehityksen tavoitteita.

WCEF2023:ssa maailman johtavat kiertotaloustoimijat etsivät ratkaisuja talousjärjestelmämme sovittamiseksi luonnon kantokyvyn rajoihin. Tavoitteena on myös edistää kestävästä kasvusta ja innovaatioita. Foorumin teemat ulottuvat laajalle, aina vetyenergiasta muotiin ja tekstiileihin.

WCEF on Suomen valtion ja tulevaisuustalo Sitran maailmanlaajuisen yhteishanke. WCEF2023 pääjärjestäjät ovat Sitra ja Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen yhteistyöorganisaatio Nordic Innovation.

MIKSI PUOLUSTUS- TARVIKKEIDEN VIENTI ON SUOMEN TURVALLI- SUUDELLE TÄRKEÄÄ?

Vientituloilla mahdollistetaan alan yritysten tuotantokapasiteetti ja tki-panostukset.

”Suomessa kuten muuallakin puolustusmateriaalialan teollisuutta tarvitaan oman maan puolustuksen tarpeisiin sekä sotilaallista huoltovarmuutta varten.

Yritysten tuotantolinjojen

sekä osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen edellyttävät jatkuvaa tilauskantaa sekä kotimaasta että ulkomailta. Ulkomailta siksi, että Suomen puolustusvoimat on liian pieni asiakas ylläpitämään kriisiaikana tarvittavaa tuotantokapasiteettia.

Vientikaupalla myös rakennetaan teollisuuden verkostoja ja keskinäisriippuvaisuuksia. Suomalaisyrityksen valmistama järjestelmä, ajoneuvo tai vene on usein osa suurempaa kokonaisuutta, jonka loppuasiakas hankkii yritysten yhteenliittymältä tai monikansalliselta toimijalta. Mitä riippuvaisempi muiden maiden teollisuus ja puolustusvoimat ovat suomalaisesta teknologiasta, sitä parempi on meidän keskinäisriippuvuus ja huoltovarmuus.

Me tarvitsemme vientiä myös pitämään alan yritykset ja osaajat tällä sektorilla. Jos meillä ei olisi omaa teollisuutta, kriisiaikana olisimme jonossa hankkimassa näitä tuotteita ja tarvikkeita maailmanmarkkinoilta.

Uusiutuminen ja teknologisen kehityksen edelläkävijyys tuovat mahdollisuuden menestyä näillä erittäin poliittisilla ja protektionistisilla markkinoilla. Vientitulot antavat mahdollisuuksia tki-panostuksiin, ne hyödyttävät myös Suomen puolustusta.

Nato-jäsenyydellä on vaikutuksia. Nato itse ei puolustusmateriaalia paljoa hanki, vaan suuret rahalliset mahdollisuudet ovat ennen kaikkea Nato-maiden hankinnoissa. Ne ovat olleet Suomelle mahdollisia tähänkin asti, mutta ehkä jäsenyyden myötä tietty ovi avautuu läheisempään yhteistyöhön.”

Tuija Karanko

Puolustus ja -ilmaluteollisuus
PIA ry:n pääsihteeri

WorkinFinland-sivustot palvelevat osaajien rekrytoinneissa

Maailman onnellisin maa ei ole vain loistava paikka asua; se on myös upea paikka työskennellä. WorkinFinland.com- ja WorkinFinland.fi-sivustot auttavat houkuttelemaan kansainvälisiä osaajia Suomeen sekä tukemaan suomalaisia yrityksiä heidän palkkaamisessaan.

WorkinFinland.fi-sivustolta löytyy olennaista tietoa suomalaisille työnantajille kansainvälisestä rekrytointiprosessista sekä kansainvälisen työnantajaneuvonnan yhteystiedot. Lisäksi työnantajat pystyvät julkaisemaan sivuston kautta avoimia työpaikkoja ja saamaan niille näkyvyyttä.

WorkinFinland.com puolestaan kasvattaa Suomen tunnettavuutta potentiaalisten työnhakijoiden keskuudessa. Verkkosivusto on rakennettu Maakuva-, Informaatio- ja Call to action -polkujen ympärille.

Molempien sivustojen kehitys jatkuu ja suomalaisille yrityksille suunnatulle sivustolle on tulossa kattavia sisältö- ja rakennepäivityksiä. Sivustolla tullaan myös tämän vuoden aikana kokeilemaan matalan tunnistuksen avulla tehtävää työntekijöiden ja työpaikkojen kohdentamista.

workinFinland.com
workinFinland.fi

Kansainvälinen kauppakamari vahvistuu Suomessa

Jännitteinen geopoliittinen tilanne korostaa maailmanlaajuisen kauppakamariverkoston ICC:n tärkeyttä. Kun epävarmuus kasvaa ja protektionismi vahvistuu, työ vapaa-kaupan ja terveen kilpailun puolesta on

entistä tärkeämpää. Tällaisessa tilanteessa yritysten vastuullinen riskienhallinta ja varautuminen korostuvat. ICC tuo turvaa kaupantekoon globaaleilla suosituksilla, koulutuksella ja ulkomaankaupan työkaluilla.

ICC Suomi vauhdittaa yritysten kansainvälisyyttä, kestäväää kasvua ja menestystä. Sen koulutustarjonta kasvaa ICC Academyn englanninkielisten online-kurssien myötä, lisäksi ohjelmassa on erilaisia tapahtumia. www.icc.fi

© HENRI LEONET

Global Gateway -kampanjan bisnesnäkyviä koordinoi Aasia-koordinaattori Tam Nguyen, Suomen EU-edustuston erityisasiantuntija Jyrki Härkki ja projektipäällikkö Julian Blom.

Suomalaisyrietykset mukaan EU:n tukemiin hankkeisiin

Suomalaisyrietyksille tarjoutuu uusia mahdollisuuksia päästä

osaksi Euroopan unionin tukemia hankkeita ja investointeja kehityksessä maissa. Finnpartnership yhteistyössä Team Finland -toimijoiden kanssa pyrkii kahden vuoden aikana saattamaan 15 suomalaisyritystä kohti EU:n Global Gateway -strategian piirissä olevia hankkeita ja investointeja. Finnpartnership-

avustuksen avulla voidaan rahoittaa esimerkiksi yritysten referenssi- ja pilottihankkeita. Global Gateway -strategian kautta. EU on mobilisoimassa 300 miljardin euron arvosta investointeja kehittyville markkinoille, ja se tarjoaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia myös suomalaisille yrityksille.

© PIXABAY

Rahoitushaku Brexitin vaikutusten vähentämiseksi

ELY-keskuksen rahoitushaussa tuetaan pk-yrityksiä, joihin Brexit on vaikuttanut haitallisesti aikavälillä 1.1.2020–31.8.2023 esimerkiksi liikevaihdon laskuna, irtisanomisina, toimintojen alasajona tai viennin tai tuonnin vähentymisenä. Rahoitushaku on jatkuva, mutta avustusta on haettava viimeistään 31.8.2023.

Rahoitusta voidaan myöntää esimerkiksi uusien korvaavien vientimaiden kartoitukseen ja vientitoiminnan käynnistämiseen, osallistumiseen kansainvälisille messuille, uusien tuotteiden ja palveluiden sopeutukseen Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin markkinoille tai muille markkinoille.

SME Fundista rahoitusta IPR-maksuihin

Pieni tai keskisuuri yritys voi saada SME Fund-rahastosta 50–90 prosentin korvauksen maksamiinsa tavaramerkki- ja mallioikeushakemuksiin, patenttihakemuksiin ja patentin ennakkotutkimuksiin. Tukea voi saada myös IPR-esianalyysipalveluun (IP Scan), jossa asiantuntijat käyvät läpi yrityksen nykytilaa, tuotteita ja palveluja sekä kartoittavat sen IPR-tilanteen.

Lisätietoja SME Fundista

Lisätietoja IP Scan -palvelusta

TKI-panostukset kannattavat

Vuoden alusta voimaan tullut T&K-rahoituslaki tarkoittaa merkittävää valtion lisäpanostusta tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (TKI). Suomen kannattaa tehdä TKI-panostuksissaan selkeitä ja hyvin perusteltuja valintoja ja johdattaa TKI-politiikkaa tavoitteellisesti tutkittuun tietoon tukeutuen, todetaan Suomen Akatemian, Business Finlandin, VTT:n, Sitran ja Finnveran kannanotossa. Siinä painotetaan, kuinka Suomi menestyy globaalissa kilpailussa luomalla maailmanluokan osaamiskeskittymiä, verkostoja, kehitysympäristöjä ja uutta innovaatiolähtöistä liiketoimintaa.

PAKOTETIIMI auttaa toimimaan oikein

EU on asettanut Ukrainaan hyökänneelle Venäjälle jo kymmenennen pakotepakettin. Nopeasti muuttuvissa tilanteissa yrityksiä neuvoo ulkoministeriön pakotetiimi.

 Matti Välimäki

EU:n uusimmassa, helmikuun lopussa voimaan astuneessa pakotepakettissa laajennetaan kriittisen teknologian, teollisuus tuotteiden ja kaksikäyttö tuotteiden eli sotilaskäyttöön sopivien siviilituotteiden vientikieltoja Venäjälle. Siinä myös kielletään kaksikäyttö tuotteiden – samoin kuin aseiden – kauttakulku Venäjän kautta kolmansiin maihin.

Uusimpien määräysten mukaan Venäjälle ei saa viedä esimerkiksi raskaita ajoneuvoja, moottorikelkoja tai generaattoreita eikä tuoda maasta sellaisia öljyjalosteita kuten synteettinen kumi ja bitumi. Pakotelialle lisättiin myös 87 henkilöä ja 34 yhteisöä.

Pakotepaketteja on tullut sarjatulella, sillä viimeisin niistä oli jo kymmenes. Edellinen, viime vuoden lopulla voimaan tullut, toi pakotteiden piiriin IT-, kirjanpito- ja oikeudelliset palvelut sekä kielsi investoinnit Venäjän kaivosteollisuuteen. Lisäksi se sisälsi laajennuksia teknologiaviennin määräyksiin.

Jatkuvasti tiukentuvat toimet kaventavat Venäjän kaupan alaa yhä ahtaammalle. Komission tietojen mukaan tällä hetkellä noin puolet EU:n viennistä ja 60 prosenttia tuonnista on pakotteiden piirissä. Merkittävää on myös, että Venäjän valtio ja venäläiset rahoituslaitokset on suljettu läntisiltä pääomamarkkinoilta.

Pakotepaketit ovat vaikuttaneet jollain tapaa kaikkiin Venäjän kauppaa käyviin yrityksiin. Tullin mukaan noin 220 suomalaisyritystä vie tällä hetkellä

tavaraa Venäjälle, kun vuonna 2021 niitä oli vielä 2 200.

Venäjältä on poistunut arviolta tuhat länsiyritystä, ja suomalaiset ovat Venäjä-exitin laajuudessa kärjessä. Kun alkuvuonna 2022 Venäjällä aktiivisia suomalaisyrityksiä oli 400, on niitä exit-prosessien päättymisen jälkeen enää viitisenkymmentä.

Pakotetiimi auttaa yrityksiä

Yrityksiltä jatkuvasti kiristyvät pakotteet ovat edellyttäneet nopeaa sopeutumista. Muuttuvissa tilanteissa ne ovat voineet tukeutua ulkoministeriön pakotetiimin asiantuntemukseen ja neuvoihin.

Tiiminvetäjä **Pia Sarivaara** kertoo, että pakotetiimi vastasi viime vuonna yli 500 yrityskyselyyn. Hänen mielestään suuri lukumäärä kertoo yritysten halusta toimia oikein, mutta myös siitä, että pakoteasiat eivät ole mitenkään yksinkertaisia.

– Pakotetiimiltä kannattaa kysyä neuvoa, mikäli asiat eivät selviä UM:n tai EU:n sivuilta, jos kyse on vaikkapa siitä, miten monimutkaisia asetuksia käytännössä tulkitaan.

Sarivaara huomauttaa, että kun uusia pakotteita muotoillaan nopealla aikataululla, laajojen kokonaisuuksien kaikkia ulottuvuuksia ja vaikutuksia on vaikea huomioida etukäteen.

Tilanteen haasteellisuudesta huolimatta yrityksillä on selvitysvastuu siitä, että ne toimivat pakotteiden mukaisesti. Niiden on muun muassa selvitettävä, →

© SHUTTERSTOCK

Jatkuvasti
tiukentuvat toimet
kaventavat Venäjän
kaupan alaa yhä
ohtaammalle.

Pakotteet paketissa

- Pakotteita on kohdistettu erityisesti energia-alalle, mutta myös monille muille teknologian sektoreille, kaivosalalle, pankki- ja rahoitus-alalle sekä it- ja suunnittelupalveluihin.
- Pakotteita on määrätty 1 473 henkilölle. Henkilöistä ulottuu Putinista johtaviin poliitikkoihin ja virkamiehiin, liike-elämän edustajista sotarikollisiin ja propagandan levittäjiin.
- Pakotteita on määrätty 205 yhteisölle. Listalla on muun muassa pankkeja ja rahoituslaitoksia, asevoimat, sotilas- ja puolustusalan yrityksiä, poliittisia puolueita sekä ilmailu-, laivanrakennus- ja koneteollisuuden yrityksiä.

Pakotteet purevat>

Venäjän osuus Suomen tavaraviennistä

5,4 % (12/2021) → **2,6 %** (12/2022)

Venäjän osuus tavaratuonnista

11,8 % (12/2021) → **2,6 %** (12/2022)

Pakotteita ei kohdistu Venäjän elintarvikevientiin maailmanmarkkinoille.

Pakotteiden rikkomisesta on annettu ensimmäiset tuomiot.

kenen kanssa ne toimivat ja minne tuotteet lopulta päätyvät.

– Yrityksen on selvitettävä esimerkiksi yhteiskumppaniensa taustat – keitä on yrityksen omistajissa ja kuka käyttää määräysvaltaa, Sarivaara selvittää.

Viime aikoina vienti Suomesta Euraasian talousliiton maihin on kasvanut. Tämä voi viitata pakotteiden kiertämiseen, että tuotteet päätyvät lopulta Venäjälle.

– Hälytyskellojen pitäisi soida, jos esimerkiksi ennalta tuntemattomalta kumppanilta tulee yhteydenotto ja on viitteitä siitä, että tuote olisikin matkalla Venäjälle.

Yritysten kannattaa myös muistaa, että vaikka USA:n ja EU:n pakotteet ovat pitkälti harmonisoituja, ne eivät ole kaikilta osin yhdenmukaisia.

Apua pakotteiden tulkitsemiseen

Pieksämäkeläisen Actiw Oy:n valmistamista automaatiolastauksen laitteista suurin osa menee vientiin, ei kuitenkaan enää Venäjälle.

Toimitusjohtaja **Tommi Korhonen** kertoo, että ensimmäisten EU:n pakotteiden astuttua voimaan, pakotetiimi auttoi yritystä selvittämään, miten rajotukset koskivat yhtiötä ja sen tuotteita.

– Tutkin aikoinaan paljon myös esimerkiksi pakotteita listaavia EU:n sivustoja. Niissä haasteena oli kuitenkin päivitetyn, viimeisimmän tiedon löytäminen, Korhonen sanoo.

Lisäpakotteiden myötä viime kesänä Actiw Oy:lle alkoi käydä selväksi, että mitään Venäjän kauppaa ei ollut enää mahdollista tehdä. Yritys kysyi tällöin pakotetiimiltä neuvoa, miten kesken jääneiden projektien saatavat voitaisiin kotiuttaa Suomeen. Tämä osoittautui kuitenkin käytännössä mahdottomaksi.

Korhonen kertoo, että yritykselle oli alusta lähtien selvää, että pakotteet ovat perusteltuja, niitä nouda-

tetaan täsmällisesti ja mikäli jokin asia jää epäselväksi, siihen haetaan lisää tarkennuksia.

– Tämä on yhtiön riskienhallinnan kannalta myös välttämätöntä, jotta tiedetään, miten liiketoimintaa tehdään tässä kovasti muuttuvassa ympäristössä.

Poikkeuslupia harkitaan tapauskohtaisesti

Yritykset voivat törmätä hankaluuksiin myös kotimaassa. Sarivaara kertoo, kuinka jotkut edelleen Venäjän vientiä tai tuontia harjoittavat yritykset ovat hakeneet pakotetiimiltä pankkeja varten vahvistusta siitä, ettei niiden toimintaan kohdistu pakotteita.

Suomalaiset pankit ratkaisevat kuitenkin itse, haluavatko ne olla mukana Venäjän kaupassa. Käytännössä rahaliikenne on paljolti pysähtynyt. Pakotetiimi käsitteli viime vuonna yli 60 pakotteisiin liittyvää poikkeuslupahakemusta.

– Mitään automaattisia poikkeuslupia ei ole. Joissakin tapauksissa poikkeuslupia voidaan myöntää vaikkapa Venäjä-exitiin liittyvien yrityskauppojen järjestämiseen tai pakotelistalla olevan henkilön kiinteistöjen hoitoon Suomessa.

Pakotteiden alaisten tuotteiden vientiluvista, mukaan luettuna kaksikäyttötuotteiden vientiluvat, vastaa vientivalvontayksikkö. Vientilupia ei voi kuitenkaan hakea, jos vienti on kielletty ja mahdollinen poikkeuksen siirtymäaika on mennyt umpeen.

Rikkomuksista rangaistaan

Neuvonnan lisäksi pakotetiimi koordinoi pakotteiden toimeenpanoa ja tekee yhteistyötä ulosotto-laitoksen ja Tullin kanssa.

Tullilla oli viime vuonna 1 200 pakotteisiin liittyvää fyysistä lastien tarkastustoimea. Pakotteiden rikkomisesta on annettu jo ensimmäiset tuomiot ja 185 tapausta on tällä hetkellä esitutkintavaiheessa.

– Pakotteiden rikkomisesta voidaan langettaa maksimissaan neljän vuoden vankeusrangaistus. Käytännössä yrityksille aiheutuu rikkomuksista myös suuri mainehaitta, Sarivaara muistuttaa.

Pakotetiimin edustajat osallistuvat myös EU:n työryhmiin, joissa keskustellaan pakotteiden toimeenpanokysymyksistä. Pakotetiimiä työllistävät myös muut kuin Venäjälle asetetut pakotteet. Ukrainan sodan takia uusi pakotteita on asetettu Valko-Venäjälle, Iranille ja Malille. EU:n pakoteliiketoimintaa on kaikkiaan yli neljäkymmentä. ✕

Pakotetiimi palvelee

Pakotetiimi palvelee
puhelimitse: 050 325 5965
sähköpostitse: pakotteet.um@formin.fi
Lisätietoa pakotteista:
[https://kauppapolitiikka.fi/
opas-pakotetiedon-pariin/](https://kauppapolitiikka.fi/opas-pakotetiedon-pariin/)

Paluuta
”entiseen
normaaliin”
ei ole.

Aktiivisesti uuteen maailmaan

Vuosi 2022 oli käännteentekevä. Helmikuussa Venäjä hyökkäsi Ukrainaan ja aggressiivinen hyökkäyssota on jatkunut siitä lähtien. Euroopan unioni reagoi nopeasti ja voimakkaasti. Taloudellisia sanktioita Venäjää vastaan on johdonmukaisesti lisätty ja vahvistettu. Hyökkäyssodan vuosipäivän tiimoilla hyväksyttiin kymmenes sanktiopaketti. Pakotteiden seurauksena Venäjän talous kutistuu ja eriytyy maailmantaloudesta. Sodan seuraamukset ovat raaimmillaan Ukrainassa, jonka pääkaupunki Kiöva on vain reilun tuhannen kilometrin päässä Helsingistä. Seuraamukset tuntuvat myös globaalisti – paluuta kuuluisaan ”entiseen normaaliin” ei ole.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan paljasti myös armottomasti riippuvuuden venäläisestä kaasusta. Nord Stream -kaasuputki oli harvojen ääneen puhuneiden kriitikoiden mukaan arveluttava jo suunnittelupöydällä, saati sitten käytännössä. Eurooppa on ollut matkalla vihreään siirtymään jo jonkin aikaa, mutta vauhti syystäkin moninkertaistui viime vuoden aikana. Oma turvallisuutta ja riippumattomuutta vahvistetaan myös energiaratkaisuilla.

Kaasua ostetaan nyt muualta. Hinta on kohtuullistunut, mutta Kansainvälisen Energijärjestön pääjohtaja **Fatih Birol** on toistuvasti muistuttanut, että kriisi ei välttämättä ole ohitse. Myös Kiinan avautuminen tulee lisäämään kaasun kysyntää. Puhtaaseen energiaan investoidaan nyt maailmanlaajuisesti. BloombergNEF:n arvion mukaan viime vuonna investoinnit nousivat 31 prosenttia. Euroina tämä on yli sata miljardia. Euroopan komissio arvioi, että pelkästään EU:ssa tarvitaan seuraavien viiden vuoden aikana yli 200 miljardin euron investoinnit vihreään siirtymään.

Digitalisaatio ja vihreä siirtymä – siinä suomalaisen osaamisen vahvuusalueita, joita enenevässä määrin viedään maailmalle. Yritykset tekevät omat vientipäätöksensä ja ratkaisunsa, mutta kyllä valtiokin voi tarpeen mukaan olla avittamassa vientipolkua. Viime vuonna Suomesta maailmalle tehtiin lähes neljäkymmentä Team Finland -vienninedistämisvierailua. Niistä Eurooppaan suuntautui 12, Yhdysvaltoihin 7, Aasiaan 13, Latinalaiseen Amerikkaan ja Afrikkaan kolme kumpaankin ja Lähi-Itään yksi. Yritysosallistujia matkoilla oli yli 400.

Suomalaisen osaamisen asiaa edistetään myös lukuisissa kahden- ja monenvälisissä konsultaatioissa, joita käydään kumppanimaiden kanssa sekä muissa yhteyksissä. Esimerkiksi Maailman kauppajärjestön WTO:ssa suomalainen kiertotalousosaaminen on tunnettua, sillä olemme systemaattisesti edistäneet kiertotalousnäkökulmaa kauppapolitiikkaan sekä järjestäneet sitä koskevia korkean tason asiantuntijakeskusteluita.

Vienninedistämistyöstä kysytään myös palautetta. Yrityspalautte on yllättänyt minut iloisesti, sillä asteikolla 1–5 yritykset katsovat hyötyneensä vienninedistämispalveluista kiitettävän arvosanan 4,3 verran. Onnistunut vientimatka edellyttää hyvää valmistautumista, oikea-aikaisuutta, kotiläksyjen tekemistä ja sitoutuneisuutta niin yrityksiltä kuin Team Finland -toimijoiltakin. Olen ollut mukana vienninedistämistyössä eri tavoin parikymmentä vuotta – ja nähnyt paljon. Sekalaisista seurakunnista ja viime hetken valmistelukokouksista on päästy järjestelmällisyyteen ja sujuvaan yhteistyöhön. Suomalaisfirmojen kanssa on ilo olla maailmalla. ✕

Pidempi kvartaali kauppapolitiikkaa

Pasi-Heikki Vaaranmaa näkee, että kauppapolitiikalla voidaan tukea hyvinvoinnin rakentamista. Kansainvälisen kehityksen suuntaa hän kuvaa tällä hetkellä synkäksi, halu kaupan vapauttamiseen on laimeaa.

✉ Sami Laakso ✉ Jari Härkönen

Silloin oli kansainvälisen kaupan huippujakso, **Pasi-Heikki Vaaranmaa** luonnehtii aikakautta, kun hän aloitti ulkoministeriössä kansainväliseen kauppaan liittyvissä tehtävissä vuonna 1998.

– Oli hillitön draivi ja tuntui, että olemme menossa todella kohti kaupan avointa, sääntöpohjaista järjestelmää, Vaaranmaa muistelee.

Isoja muutoksia tapahtui monella rintamalla. Neuvostoliiton romahdettua sosialistiset maat olivat liittyneet länteen, kansainvälistä kauppaa edistävän GATT:in Uruguayn kierros saatiin päätökseen, perustettiin Maailman kauppajärjestö WTO ja jopa Kiina neuvotteli liittymisestä sen jäseneksi. Informaatioteknologiasopimus puolestaan vapautti it-tuotteiden kauppaa ja myös televiestintä- ja rahoituspalveluista saatiin sopimukset aikaiseksi, ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:ssä neuvoteltiin monenvälisestä investointisopimuksesta.

Lisähönkää kauppapolitiikan parissa työskentelyyn Vaaranmaa sai siitä, että hän näki avoimen kaupan olevan Suomelle iso mahdollisuus.

– Suomessa tarvitaan tuontia omiin tuotantopainoksiin ja kulutukseen. Vientiä tarvitaan, jotta meidän taloutemme voi kasvaa.

Myötätuuli ei kuitenkaan jatkunut ja kehitys on Vaaranmaan mukaan sittemmin vienyt huonompaan – tai tämä on diplomaattisempi ilmaisu hänen käyttämästä suorasukaisesta suuntaa osoittavasta kielikuvasta.

– Silloin oli odotus, että saadaan isoja juttuja ratkaistua. Mutta maailma ei ole tullut niin paljon parem-

maksi kuin silloin ajattelin. Sen jälkeen on ollut monia ikäviä kehityskulkuja.

Liberaaleja liittolaisia

Vaaranmaa eteni ulkoministeriössä eri tehtävien ja muun muassa Syyrian, Geneven ja Pariisin kautta kauppapolitiikan yksikön päälliköksi kuutisen vuotta sitten.

Mutta paikallaan ei polkenut kaupan vapauttamiseen, vaikka asiat eivät edenneetkään niin sujuvasti kuin huippujaksolla näytti. EU on saanut solmittua lukuisia kauppasopimuksia, ja nykyisin sillä on maailman suurin kauppasopimusten verkosto, se kattaa yli 40 kauppasopimusta lähes 80 maan kanssa. Tällä hetkellä EU:hun tuotavasta tavarasta 70 prosenttia on nollatulleilla. Osaltaan sopimusten avittamana kauppa on jatkanut kasvuaan.

Vaaranmaa sanoo, että osana EU:ta olemme voineet vaikuttaa siihen, että Suomen edut ovat jossain määrin tulleet huomioituksi.

– Olen satavarma, että olemme isompi toimija EU:n kautta, kuin jos olisimme yksinään yrittämässä saamaan vaikka Brasiliata kiinnostumaan kauppasopimuksesta Suomen kanssa. Mitä toisella puolella maailmaa olevalla 200 miljoonan ihmisen taloudella olisi voitettavaa viiden miljoonan ihmisen talouden kanssa?

Tässä melkein kuulee EU-skeptikoiden epäilyksen Suomen äänen kuulumiselle. Miksi sitten Saksa, Ranska ja muut isot maat panisivat EU:n sisällä painoa Suomen näkökannoille, mitä niillä on siinä voitettavaa? Vaaranmaa korostaa, että EU:ssa maat vaikuttavat sekä yksinään että ryhmissä.

→

”Olen
satavarma,
että olemme
isompi toimija
EU:n kautta”

– Osana EU:ta olemme voineet
vaikuttaa siihen, että Suomen
edut ovat jossain määrin tulleet
huomioituksi, sanoo Pasi-Heikki
Vaaranmaa.

– Olemme tuoneet liberaalileirin kautta esiin esimerkiksi sitä välttämättömyyttä, että sopimuksia saadaan vietyä loppuun saakka, vaikka jotkut maat kehitystä jarruttaisivatkin.

Synkeitä ennusmerkkejä

Vuosituhanne vaihteen optimismi on kuitenkin jäänyt kauas taakse, ja Vaaranmaan mielestä ennusmerkit kansainvälisen kaupan kehityksestä ovat huonoja muun muassa valtioiden kilpailua vääristävän roolin vahvistumisen, valtiontukien, strategisten autonomiatarpeitten sekä teknologiaan ja turvallisuuteen liittyvien näkökulmien johdosta.

Halu monenväliseen kaupan vapauttamiseen on laimeaa, mihin osaltaan vaikuttaa maailman talousmahdian USA:n ja Kiinan kilpailu. Yhdysvalloissa ei haluta solmia sopimuksia, jotka voisivat hyödyttää Kiinaa.

– Minun on vaikea nähdä myönteistä kehitystä muuta kuin tipoittain, kunnes taas havahdutaan siihen, että avoimempi kauppa tuo meille enemmän talouskasvua ja hyvinvointia kuin rajasuoja. Tällä hetkellä sääntöjärjestelmää haastetaan globaalisti, mutta maailmankauppaa ei voida käydä ilman sääntöjä. Meidän täytyy löytää järkevä tasapaino avoimen kaupan, aitojen turvallisuushuolien ja epäterveitten riippuvuuksien hallinnan suhteen.

Vaaranmaa ei kuitenkaan pidä kovin todennäköisenä, että globaaliin talouteen syntyy blokkeja esimerkiksi USA:n ja Kiinan ympärille, ja kauppaa käytäisiin lähinnä näiden blokkien sisällä.

Väärin mutta oikein

 Pasi-Heikki Vaaranmaa myöntää, että haki ulkoministeriöön töihin hyvin niukoin ennakkotiedoin, lähinnä Suomen Kuvalehden artikkelin innostamana. Kun ulkoministeriön virkamiehet haastattelivat kansainvälisten asioiden valmennuskurssille pyrkinyttä Vaaranmaata, he kysivät, millä osastolla hän voisi kuvitella tekevänsä työtä.

– Ei minulla ollut tarkkaa kuvaa ulkoministeriön eri osastoista, mutta vastasin, että varmaankin lehdistö- ja kulttuuri-osastolla, kun minulla on historian opiskelujen myötä kulttuurintuntemuksen taustaa. Uskoin, että se olisi se meikäläisen leipälaji.

Pieleen meni. Lukuun ottamatta lyhyttä jaksoa ulkoministeriön satavuotisjuhlien järjestelyjen erityistehtävissä Vaaranmaata ei ole lehdistö- ja kulttuuriasioiden parissa nähty. Lopputulos ei kuitenkaan mennyt pieleen.

– Kauppapolitiikka on ollut minulle sellainen sektori ulkoministeriön vastuualueelta, jolla on aina ollut kiva tehdä töitä. Vaikka olen tehnyt yli 20 vuotta näitä hommia, opin jatkuvasti uutta. Tämä on niin monimutkainen maailma. On kiehtovaa, miten kulloinkin talouden näkymättömän käden voimat vaikuttavat. Jokainen uusi kauppasopimus on tuonut tullien alennuksia, jokainen poistettu markkinoillepääsyn este on edistänyt kauppaa. Niissä nähdään konkreettisesti, paljonko työ meitä, Suomea ja suomalaisia, hyödyttää.

Pasi-Heikki Vaaranmaalle tuli alkuvuodesta kuusivuotinen jakso kauppapolitiikan yksikön päällikkönä päätökseen ja hän siirtyi haastattelun jälkeen Suomen pysyvän OECD-edustuston päällikön tehtävään Pariisiin.

– Työt kaupan ja talouden parissa jatkuvat, mutta vähän toisesta vinkkelistä.

Maailmankauppa ei pidemmällä tähtäimellä toimi ilman sääntöjä.

Hänen mukaansa kylmän sodan aikaan blokkiutumisen oli mahdollista, kun maailmankaupan volyymit olivat merkittävästi nykyistä pienemmät. Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välinen kauppa 1980-luvun alussa oli kaksi miljardia dollaria vuodessa, kun Yhdysvaltojen ja Kiinan välisessä kaupassa sama summa täyttyi jo päivässä.

– Irrottautuminen nykyisistä kauppasuhteista olisi vaikeaa. Blokkiutumisessa on sellainenkin haaste, etteivät muut maat olisi välttämättä kovin halukkaita liittymään johtavan talouden rinnalle blokkiin mukaan, kun ne ovat niin tiukasti sidoksissa taloudellisesti myös ”vastapuolen” kanssa.

Muureja vai monipuolisia toimitusketjuja

Euroopan unioni ei ole irrallaan yleismaailmallisesta kehityksestä. Usko siihen, että vahvalla taloudellisella keskinäisriippuvuudella maat voidaan sitoa toisiinsa ja edistää demokratiakehitystä ja ehkäistä sotien syttymistä, on kärsinyt kovan kolauksen. Nyt taloudellisen riippuvuuden pelätään huonossa tilanteessa muuttuvan kiristyssilmukaksi. Sen ehkäisemiseksi halutaan parantaa strategista autonomiaa.

Näissä vaatimuksissa voi kuulla kaikuja avoimen kaupan rajoittamisesta. Vaaranmaan laskelmissa strateginen autonomia ei kuitenkaan väistämättä johda uusiin kaupan esteisiin vaan voi jopa edellyttää vireämpiä kauppasuhteita.

Hän perustelee näkemystään sillä, että toimitusketjujen kriisinsietokykyä voidaan vahvistaa kolmella tavalla.

– Monipuolistamalla toimitusketjuja, kasvattamalla yritysten varastoja sekä lisäämällä omaa tuotantoa. Näistä toimitusketjujen monipuolistaminen tapahtuu hyvin luontevasti kauppasopimusten avulla.

Pelkillä monipuolisilla kauppasuhteilla strategisen autonomian voimistuvia vaatimuksia ei kuitenkaan taideta täyttää. Esimerkiksi puolijohteiden tuotanto halutaan Euroopassa lisätä. Vaaranmaa muistuttaa kustannuksista.

– Pumpataan julkista rahaa sirutuotantoon, jolle ei ole ainakaan tällä hetkellä juurikaan eurooppalaisia käyttökohteita. Valtion tuilla otetaan osa yritysrisikistä veronmaksajille. Se tapahtuu aika lailla kyselemättä, pitääkö valtion oikeasti tukea sellaista.

Uskonasioita

Vaaranmaan likimain neljännesvuosisadan kestänyt vihkiytyminen kauppapolitiikkaan käy ilmi, kun hän perustelee näkemyksiään usein viittaamalla kansainvälisiin tutkimuksiin, raportteihin, tilastoihin ja aiempiin tapahtumakulkuihin.

Näin hän tekee myös päätöksentekijöitä palvelleseen. Koska ratkaisuilla on suoria vaikutuksia Suomen ja suomalaisten hyvinvointiin, poliittisten päätösten tueksi on saatava paras mahdollinen tutkittu tieto ja asiantuntijanäkemykset.

Vaaranmaa on havainnut, että eurooppalaisessa keskustelussa Suomella on joskus haasteensa.

– Jotkut asiat ovat vähän uskonasioita, eikä näkemyksiä juuri voi tutkimustiedolla korjata, Vaaranmaa pohtii ja antaa esimerkin.

– Tiedämme hyvin, että rajasuojan nostaminen strategisen autonomian nimissä tuottaa hyvinvointitappioita, mutta tälle on silti Euroopassa laajaa kannatusta, hän muotoilee.

Isosta linjasta ollaan kuitenkin lähes yksimielisiä.

– Peruskonseptin eteen ei tarvitse onneksi käydä ideologista taistelua. Ajatus suhteellisen avoimesta, reilusta kansainvälisestä kaupasta ja kilpailusta nauttii tätä nykyä Suomessa suurta suosiota. Suurin osa elinkeinoelämästä ja muista sidosryhmistä on sitä mieltä, että sitä kohti pitää pyrkiä.

Itseään Vaaranmaa luonnehtii markkinaliberaaliksi.

– Avoimilla markkinoilla resurssit jakautuvat optimaalisimmin. Minulla on vahva näkemys, että yksityisen sektorin yritystoiminta on talouskasvua ruokkiva ja kilpailusta seuraa kannustin kehittää toimintaa tehokkaammaksi. Valtiolla on tärkeä rooli siinä, millä tavalla yksityistä sektoria kannustetaan yritteliäisyyteen, aktiivisuuteen ja taloudelliseen toimintaan.

Jotta resurssien jakautuminen tapahtuisi tehokkaasti, markkinan täytyy olla kilpailtu. Siksi valtioiden sääntelyllä pitää varmistaa, että kilpailu toimii. Maailmankaupassa on kuitenkin pelureita, jotka eivät pelaa samoilla säännöillä, ja joillakin markkinoilla kilpailu on valtion taloudellisen intervention seurauksena hyvin vääristynyttä. Kauppapolitiikassa riittää työsarkaa.

– Jossain vaiheessa pitää palata perusteisiin eli siihen, että onko meillä sääntöjä ja koskevatko ne kaikkia. Maailmankauppa ei pidemmällä tähtäimellä toimi, jos näitä sääntöjä ei ole. ✕

Kuka

Pasi-Heikki Vaaranmaa

Asuinpaikka

Nurmijärvi/Pariisi

Perhe

Vaimo, neljä aikuista lasta, kultainen noutaja

Harrastukset

Lukeminen, jalkapallon Valioliigan seuraaminen, kuntoliikunta

9,2
mrd
euroa

Tavaratuonti
kauppasopimus-
kumppaneista

13
mrd
euroa

Tavaravienti
kauppasopimus-
kumppaneihin

Muuhun maahan mustikkaa.
EU:n ja Japanin välinen kauppasopimus poisti mustikan vientitullit.

LÄHDE TULLI (TAVARAVIENTI JA -TUONTI 2021)

HYÖDYT IRTI KAUPPASOPIMUKSISTA

Kauppasopimukset tuovat kilpailuetua vientiyrityksille, mutta niiden hyödyntämisessä on vielä parannettavaa.

 Sami Laakso Jukka Koskinen

Euroopan unionilla on 46 kauppasopimusta, jotka koskevat 78 maata. Kartasta löytyy kuitenkin vielä isoja valkoisia alueita, kun unionilla ei ole kauppasopimusta esimerkiksi Yhdysvaltojen, Australian, Intian eikä Brasilian kanssa.

Silti voimassa olevat sopimukset kattavat merkittävän siivun Suomen ulkomaankaupasta. Vuonna 2021 tavaraviennin arvo kauppasopimusmaihin oli 13 miljardia euroa ja tuonnin arvo oli 9,2 miljardia euroa.

13 miljardia euroa yritysten vientituloja on iso potti. Keskuskauppakamarin kansainvälisen kaupan asiantuntija **Hannele Visuri** sanoo, että summa voisi olla vielä suurempikin, jos yritykset hyödyntäisivät sopimuksia tehokkaammin.

Samaan suuntaan viittaa myös valtioneuvoston tutkimus vuodelta 2019. Sen mukaan suomalaiset yritykset hyödyntävät kauppasopimuksia EU-keskiarvoa vähemmän.

Yksittäisistä kauppasopimuksista merkittävimpiin lukeutuu Brexitin jälkirytinöissä aikaansaatu sopimus Iso-Britannian kanssa, mutta on niitä muitakin.

– Myös Sveitsin, Turkin, Japanin, Norjan ja Kanadan solmitut kauppasopimukset ovat niitä, joita EU-tasolla eniten hyödynnetään. Lisäksi esimerkiksi Etelä-Korean sopimuksella on erityistä merkitystä laitteen vientiin, Hannele Visuri listaa.

Kilpailukykyyn lisävaihe

Selkein kauppasopimusten tuoma etu on tullien aleneminen. Esimerkiksi Japanin kanssa solmitun sopimuksen mukaisesti puutuotteiden vientitullit laskevat nollaan siirtymäajan jälkeen, mikä parantaa suomalaisten vientituotteiden kilpailukykyä. Tuontitullien alennus voi puolestaan näkyä ulkomailta tuotavien tuotteiden halventumisena Suomessa.

Visuri muistuttaa, että yrityksiltä edellytetään aktiivisuutta. Hän kannustaa ennakkoimaan, miten kauppasopimukset vaikuttavat oman tuotteen osalta, mikä merkitys muutoksella on markkinatilanteeseen ja avaako sopimus jopa uusia markkinoita.

– Tiukassa kilpailutilanteessa tullialennuksen ansiosta voi olla mahdollista tehdä aiempaa kilpailukykyisempi tarjous tai, jos markkinatilanne sen sallii, omaa osuutta voi kasvattaa, hän havainnollistaa.

Yksi syy, miksi yritykset eivät hyödynnä kauppasopimuksia täysimääräisesti, voi liittyä hankalaksi koettuihin alkuperäsääntöihin. Niillä määritellään mitä tuotteita sovitut tullialennukset koskevat. Esimerkiksi Suomessa merkittävältä osin kaukomailta tuoduista komponenteista koottua laitetta ei välttämättä luokitella tullialennukseen oikeutetuksi EU-tuotteeksi.

Alkuperäsäännöt vaihtelevat kauppasopimuksittain, ja yrityksen kannattaa

huomioida ne jo hankintaketjuja rakentaessaan.

– EU-tasolla on tunnistettu, että tämä on aikamoinen suo. Siksi EU:n Access2Markets-palveluun on tuotu yrityksiä helpotettava työkalu. Myös Kauppakamari opastaa yrityksiä ja olemme julkaisseet Kauppasopimusoppaan. Lisäksi kannattaa hyödyntää Tullin yrityspalvelua, Visuri opastaa.

Esteiden raivausta

Tullien alenemisen lisäksi kauppasopimukset tuovat muitakin etuja, kun niillä poistetaan lupiin, lisensseihin, testaukseen ja sertifiointeihin liittyviä viennin esteitä. Sopimukset avaavat yrityksille myös pääsyn sopijapuolten julkisten hankintojen kilpailutuksiin ja sujuvoittavat työvoiman liikkuvuutta.

Hannele Visuri muistuttaa myös kauppasopimusten vakauttavan kauppasuhteita ja yritysten toimintaympäristöä.

– Kun sopijaosapuolet ovat sitoutuneet esimerkiksi tullitariffien laskemiseen, se tekee toimintaympäristöstä ennustettavan. Sillä on iso merkitys varsinkin tällaisessa geopoliittisessa tilanteessa. ✕

Lue lisää

Seuraavalla sivulla alkavassa artikkelissa tarkastellaan kuinka vapaa kilpailu kansainvälisessä kaupassa on uhattuna.

AVOIMEN KAUPAN HUONOMPI HUOMINEN

Tavarat ja palvelut tuotetaan siellä missä se on edullisinta ja järkevintä. Niin on kuulunut Euroopan unionin sakramentti, jonka varaan Suomi uskonsa ja toimintansa perustellusti perustaa. Mutta nyt manner-laatat ovat asiantuntijoiden mukaan liikkeessä vapaan kaupan kannalta epäsuotuisaan asentoon.

✍ Pekka Vääntinen

Helsingin yliopiston keskustelutilaisuudessa ”Taistelu maailman suunnasta” Nordic West Officen toimitusjohtaja **Risto E. J. Penttilä** kuvaili kuluva vuosikymmentä markkinoiden ja valtioiden väliseksi kamppailuksi.

Penttilälle voittajakin on jo selvillä: valtio.

Vahvin argumentti Penttilän visiolle on markkinatalouden mahtimaan esimerkki, Yhdysvaltain viime vuoden elokuussa säätämä Inflation Reduction Act (IRA). Aiemmin valmistellusta Build Back Better Act -paketista jalostettu 369 miljardin euron kokonaisuus pyrkii parantamaan maan talouden kilpailukykyä ja teollisuuden tuottavuutta sekä erityisesti kannustamaan vihreän siirtymän innovaatioita. Vihreän teknologian tuotantoon saa valtiontukia ja verohelpotuksia, kunhan se tapahtuu Yhdysvalloissa ja osa laitteistoista on maassa valmistettuja.

Mukana on siis kotiinpäinvetoa. Ja siitä on ryhdytty puhumaan oikealla nimellä, protektionismina.

Ovien sulkeutuminen on pelästyttänyt suomalaisyrityksiä. Yli 100 miljoonan euron liikevaihtoa tekeville yrityksille suunnatussa Elinkeinoelämän

keskusliiton kyselyssä 65 prosenttia arvioi Yhdysvaltain toimien vaikuttavan niiden toimintaan. Lähes puolet uskoo IRA-paketin vaikeuttavan markkinoille pääsyä ja vientiä Yhdysvaltoihin. Liki 20 prosenttia yrityksistä suunnittelee siirtävänsä investointejaan Atlantin taakse. Huoli on virinnyt myös koko mantereen tulevaisuudesta. Yrityksistä 94 prosenttia vastaa olevansa huolissaan Euroopan kilpailukyvystä ja peräti 54 prosentilla huoli on merkittävää tai erittäin merkittävää.

Eurooppalaisella tasolla, työnantajien kattojärjestössä BusinessEuropessa keskusteltiin kiivaasti IRA:n merkityksestä ja siitä rikkoiko se Maailman kauppajärjestön sääntöjä. Tavoitteeksi asetettiin Kanadalle ja Meksikolle suotu asema ikään kuin kotimarkkinoina. Vastaava status EU:lle helpottaisi osin myös suomalaisyritysten vientiä Yhdysvaltoihin.

Muuttunut tilanne ei ole saanut elinkeinoelämää kuitenkaan haikailemaan kohti valtiovallan kirstua. Linjauksissaan EK on yhtenäinen maan hallituksen kanssa.

– Haluamme kauppapolitiikkaa, ei tukipolitiikkaa. Valtion tukitoiminnot sisältävät riskejä, sillä tilanne saattaa karata käsistä maiden välillä ja EU:n sisällä. Suomenkaltaiset pienet maat voisivat jäädä varjoon, sillä emme pysty kilpailemaan resursseilla ja kilpailu vääristyisi. Myös investointihalukkuus

Kotiinpäinvedosta on ryhdytty puhumaan oikealla nimellä, protektionismina.

Suomeen voisi heiketä, toteaa EK:n Vihreän kasvun johtaja **Ulla Heinonen**.

Mikäli valtiontukipolitiikka kuitenkin muuttuisi, tukien tulisi hänen mukaansa olla tarkasti kohdennettuja ja määräaikaista. Sääntöjen tulisi EU-alueella olla yhtenäisiä ja tukien vaikutuksista olisi tehtävä arviointeja.

Suomalaisen elinkeinoelämän näkemykset ovat ainakin toistaiseksi pitkälti linjassa ranskalaista teollisuutta ja työnantajia edustavan Medefin kanssa. Tosin ranskalaisten suhde tukipolitiikkaan vaikuttaa liikkuvan sallivampaan suuntaan. Järjestön varapääjohtaja **Fabrice Le Saché** kuvasi YLE:n haastattelussa yritystukia ”talouden morfiiniksi”.

Vaikka Le Saché ei sanonut uskovansa julkisilla varoilla rahoitettuihin yritystukiin, samaan hengenvetoon hän totesi rajatuissa ja hallituissa valtiontuissa olevan järkeä, mikäli hetkelliset shokit uhkaavat yritysten koko olemassaoloa. Varapääjohtaja peräänkuulutti myös ”eurooppalaista tietä” yritysten avittamiseen.

Sellaista ollaan nyt poliittisella tasolla rakentamassa. Kehityskulku on ollut pitkä.

Välttämättömyydestä hyveeksi?

Amerikkalaisten pelinavaus, IRA, avasi viimeistään EU:ssa silmät pitkään jatkuneelle kehitykselle. Läntisten demokratioiden sääntöpohjainen, vapaakau-

palle perustuva malli alkoi Helsingin yliopiston tutkija **Antti Ronkaisen** mukaan purkautua jo finanssikriisissä. Länsi koitti sitouttaa Kiinaa sääntöpohjaiseen vapaakauppaan, mutta lopulta sen oli reagoitava Kiinan valtiovetoiseen teollisuuspolitiikkaan ja kasvumalliin.

Muutosta jouduttivat vielä perinteisen vapaakaupan puolustajan Britannian lähtö EU:sta, globalisaation purkua kiihdyttänyt pandemia sekä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama energiakriisi.

– Protektionismista on EU:ssa puhuttu koodinimillä, esimerkkinä vaikka strateginen autonomia, mutta nyt komissiokin käyttää termiä avoimesti. Jos Kiina ja Yhdysvallat harjoittavat tukipolitiikkaa, niin EU ei voi jatkaa vapaan markkinatalouden periaatteilla. On oltava mukana. EU on digitalisaation ja vihreän siirtymän myötä löysäämässä valtiontuki- ja budjettsääntöjään, Antti Ronkainen ennakoi.

Jäsenmaista erityisesti Saksa, ja perinteisesti myös Ranska, ovat ajaneet valtiontukisäädösten muutosta. Erityisen suorapuheinen on ollut teollisuuskomissaari **Thierry Breton**, joka on visioinut unionille järjestelmää, jossa tukea voitaisiin joustavasti ja väliaikaisesti antaa kriisiin ajautuneelle sektorille.

Myös koko komission ajattelussa on tapahtunut muutos. Sen rooli on kasvanut ja tulee kasvamaan. Bryssel on suoltanut esityksiä välillä pakon edessä, toisinaan kuin koepaloina.

Teollisuuskomissaari Thierry Breton on visioinut, että EU:ssa voitaisiin antaa tukea joustavasti ja väliaikaisesti kriisiin ajautuneelle sektorille.

→

Euroopan digitaalisesta valmiudesta vastaava komissaari Margrethe Vestager.

Yhdysvaltain ulkoministeri Antony Blinken.

Yhdysvaltojen Inflation Reduction Act (IRA) herättää EU:ssa epäilyksiä siitä, että se vaikeuttaa eurooppalaisten yritysten toimintaedellytyksiä USA:n markkinoilla. USA:n ulkoministeri Anthony Blinken sanoo, että he ovat kuulleet eurooppalaisten ystäviensä huolen.

Koronaepidemian talousvaikutusten lieventämiseksi komissio linjasi tilapäisiä valtiontukipuitteita maaliskuussa 2020. Sen jälkeen viilauksia tehtiin vielä kuudesti. Niiden soveltaminen päättyi viime kesänä.

Maaliskuussa 2022 komissio joustavoitti valtiontukisääntöjä puolestaan Venäjän hyökkäyksen takia. Sallituiksi tulivat muun muassa markkinahintaa alhaisempien lainojen ja takausten myöntäminen yrityksille. Sitten sääntöjä laajennettiin koskemaan tukea yrityksille sähkön ja kaasun hinnan kustannuksiin. Mukaan tulivat myös uusiutuvan energian investointituet sekä teollisuuden vähähilisyttä edistävät tuet. Tuet ovat voimassa vuoden 2023 loppuun.

Lopulta ehkä eniten huomiota sai kuluvan vuoden tammikuussa kauppakomissaari ja komission varapuheenjohtajan **Margrethe Vestagerin** jäsenmaille valtiontukisäännösten uudistamista kaavaileva kirje. Tavoitteena oli antaa mahdollisuus pikaisiin ja kohdennettuihin yritystukiin. Esityksen osana oli yhteinen rahasto, joka varmistaisi jäsenmaiden tasa-arvon.

Komission ehdotuksiin on kuulunut myös malli, jossa EU-maat voisivat tukea erityisesti vihreän siirtymän yrityksiiän poikkeussäännöin vuoden 2025 loppuun. Myös valtiontuki-ilmoitusten rajaa esitettiin nostettavaksi. Jäsenmaiden on ilmoi-

tettava komissiolle suunnittelemastaan tuesta ja haettava sille hyväksyntä, kun EU:n valtiontuen kriteerit täyttyvät.

Lumipallo kasvoi helmikuun EU-huippukokouksen lähestyessä. Sen pyöreähköistä loppupäätelmistä löytävät mieleisiä muotoiluja niin valtiontukimahdollisuuksien puolustajat kuin vastustajat.

Tasapainoilua vanhojen käytäntöjen ja uudistusten välissä

Ilmoitetun ”Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age” -ohjelman yhteydessä painotetaan sitä, että valtiontukipolitiikan käytäntöjä on yksinkertaistettava ja niiden on oltava nopeampia ja ennakoitavampia. Lisäksi niiden on mahdollistettava kohdennetut, väliaikaiset ja oikean suuruiset tuet nopealla aikataululla.

Samalla kuitenkin muistutetaan sisämarkkinoiden, ja niiden tasa-arvoisen olemuksen, säilyttämisestä. Tehokkaan vihreän siirtymän edellytyksenä jäsenmaille on varmistettava mahdollisuus tasapuoliseen rahoituksen saamiseen – yhteismarkkina ei saisi pirstaloitua.

Uutena seikkana huippukokouksessa tuli mukaan lausuma, jonka mukaan EU:lla olisi oikeus myöntää vastaavia valtiontukia, mikäli jokin kolmas osapuoli on siten toiminut. Tällä viitataan luonnollisesti Kii-

IRA-paketissa vihreän teknologian Yhdysvalloissa tapahtuvaan tuotantoon voi saada valtiontukia ja verohelpotuksia. Kuvassa Tesla.

naan ja Yhdysvaltoihin. Kuinka tällaisessa tilanteessa toimittaisiin, jää auki. Komission on konsultoitava jäsenmaita, joille ehdotuksia ollaan lähettämässä maaliskuussa.

Euroopan komission Suomen edustuston päällikön **Maria Blässarin** mukaan olemme siirtymävaiheessa. Komissio tasapainoilee välimaastossa.

– Nyt tehdään uudistuksia, jotka vievät pidemmälle kuin koskaan aikaisemmin. Samalla yritetään olla liikkumatta kohti protektionismia. Valtiontukisäännöksiä lievennetään, mutta niiden kohdalla puhutaan väliaikaisuuksista ja kohdenuksista. Liikkuvatko valtiontukien mannerlaatat? Vaikea sanoa. Pohjoismaat pelkäävät näin käyvän. Ranskalaiset sanovat niin jo tapahtuneen, ja pitävät asiaa myönteisenä – muuten EU heidän mukaansa häviää, Blässar muotoilee.

Hänen mukaansa komissio on hyvin tietoinen siitä, että suurilla mailla on varaa yrityksiiän tukea, pienillä ei. Siksi nyt ensivaiheessa pyritään hyödyntämään jäljellä olevaa elvytys- ja RePower-rahaa. Tulevaisuudessa siintää uusi rahoitusinstrumentti, suvereniteettirahasto.

– Se on pidemmän aikavälin juttu. Sen muodosta ja toteutuksesta ei oikeastaan ole vielä mitään tietoa. Muuta kuin että komission ehdotus tulee ennen kesää ja siitä keskustellaan rahoituskehysten välitarkastelun yhteydessä, valottaa Blässar.

Missä menee EU ja Suomi siinä mukana?

Suomen linja valtiontukien mahdollistamiseen on ollut johdonmukaisen kielteinen.

Vielä kuin vakuudeksi, valtioneuvoston kanslian muistiossa ”Valmistautuminen Eurooppa-neuvoston kokoukseen – taloutta tukevat toimet” todetaan kuinka ”EU:n valtiontukisääntöjen keskiössä on ja tulee edelleen olla eurooppalaisten yritysten tasapuolisten toimintaedellytysten ylläpitäminen ja jäsenvaltioiden välisten valtiontukikilpailujen ehkäiseminen. Suomi ei näe tarvetta EU:n valtiontukipolitiikan perustavanlaatuiselle muutokselle vastineena ajankohtaisiin Euroopan kilpailukykyyn liittyviin kysymyksiin.”

Antti Ronkainen ymmärtää perustelut ja taustat hyvin.

”Luulen niiden kumpuavan siitä, että Suomi on pieni maa, ja että Britannialla oli sama linja. Puolustetaan sääntöpohjaista taloudellista hallintaa ikään kuin selkäydinreaktiona ja ajatellaan, että sen kautta unionia tulee kehittää. Tavallaan eletään kuin 90-luvulla. Kun taloudella meni hyvin, teknokraattinen sääntöpohjaisuus toimi.”

Tutkija näkisi kuitenkin mielellään myös muita ja uusiakin painotuksia. Ihan Suomen parhaaksi.

– Systeemi on valtavassa myllerryksessä. Tapahtui Brexit ja pandemian kautta EU sai talouspoliittista toimivaltaa, vaikka sitä ei ole virallisesti sanottu. Mutta niin on käynyt elpymisrahaston ja muiden toimien kautta. Alijäämän ja julkisen velan sääntöjä ollaan löysäämässä ja kaikki komission aloitteet liittyvät tukisääntöjen höllentämiseen. Samalla Suomen vanhat viiteryhvät, kuten Hansa-ryhmä ovat hajaantuneet. Paikkamme on vähän epäselvä.

Tutkijan loppupäätelmä tulevaisuudesta on tyyli vapaakaupan kannattajille.

– Unioni muuttuu koko ajan poliittisemmäksi. Vaikka numeeriset kriteerit säilyvät, niihin liittyviä käytäntöjä muutetaan, kuten valtiontukisääntöjä. Uutta yhteisvelkaa on tulossa. EU ei ole enää vapaan kilpailun ja markkinatalouden lipunkantaja – se ei vain pysty. Se on epämiellyttävä totuus, paukuttaa Ronkainen.

Vastaavia havaintoja on tehnyt Maria Blässar, mutta pohtii niitä diplomaattisemmin.

– Olisi kaiketi hyvä katsoa laajemmin ja todeta muutoksia tapahtuneen. Haasteet ovat kovia, jossain pitäisi ehkä antaa vähän periksi. Juna on lähtenyt ja se on kovaa vauhtia menossa. Vanhat kannat eivät välttämättä kannaa. ✕

Leikkauksia, kasvua tai MOLEMPIA

Vaalikeväänä väitellään menojen leikkaustarpeesta, jolla julkisen talouden velkaantumiskehitys saataisiin aisoihin. Huomio on syytä pitää myös viennin edellytyksissä, niillä on talouskehityksen kannalta ratkaiseva merkitys.

✍ Sami Laakso ✍ Birit Sarre

Valtionvelan korkomenojen kasvu 2,5 miljardiin on havahduttanut jo hitaammatkin velkaantumisen vaikutuksiin, ja ensi vuonna valtiovarainministeriön arvion mukaan korkomenot kipuavat jo kolmeen miljardiin euroon. Lainataakka jatkaa tänä vuonna kasvuaan valtion lisätalousarvioesityksen mukaan yli 10 miljardilla eurolla.

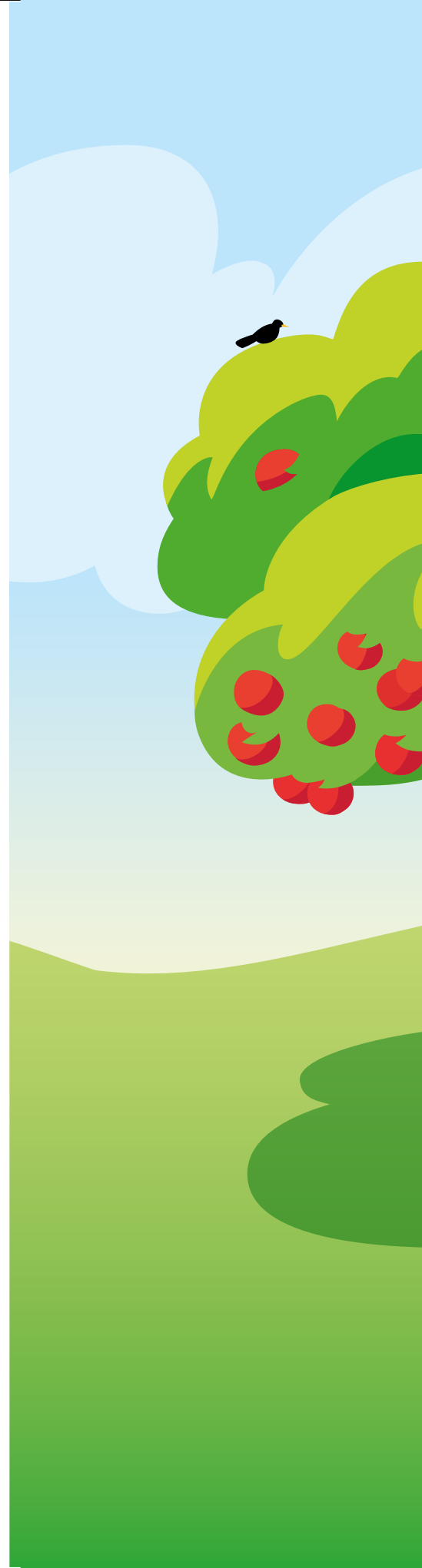
Keskustelu julkisen talouden velkaantumisesta sai kunnan startin valtiovarainministeriön loppuvuodesta julkaisemasta virkamiespuheenvuorosta ”uudistuva ja kestävä Suomi”. Sen keskeinen mediassa läpilyönyt sanoma oli, että tulevien sukupolvien hyvinvoinnin turvaamiseksi julkista taloutta on tarpeen vahvistaa vähintään yhdeksällä miljardilla eurolla kahden seuraavan vaalikauden aikana.

Vaikka huomio suurelta osin painottui mahdollisiin leikkaustarpeisiin, kestävyysvajeen selättämiskeinoiksi puheenvuorossa nostettiin myös verotoimenpiteet sekä talouden kasvuedellytyksiä ja julkista taloutta parantavat rakenteelliset uudistukset ja panostukset.

Viennin merkitys on iso

Kannanotossa ei painoteta erikseen viennin keskeistä merkitystä Suomen talouden kannalta. Sitä ei kuitenkaan ole valtiovarainministeriön ylläjohtaja **Lauri Kajanojan** mukaan unohdettu.

– On selvää, että vienti ja se, miten Suomi kytkeytyy muuhun maailmaan kaupan ja muiden taloudellisten kytkösten kautta vaikuttaa keskeisesti siihen, miten talous kehittyy, Kajanoja sanoo. →

Hyvinvointi-
palveluille täytyy
olla riittävä
rahoitus pohja.

Keskeisten vientialojen työnantajajärjestöt ovat tuoneet oman panoksensa keskusteluun julkaisemalla näkemyksensä vientiteollisuuden vaikutuksia Suomen talouteen ja työllisyyteen. Konsulttiyritys KPMG:n laatimassa selvityksessä vientiteollisuuden vaikutukset on arvioitu jatkuvan toiminnan ja investointien näkökulmasta.

Selvityksen luvut ovat isoja. Vientialojen välitön arvonlisäys Suomen bruttokansantuotteeseen oli vuonna 2021 noin 49,2 miljardia euroa. Vientiteollisuus työllisti lähes 490 000 työntekijää ja muodosti välittömästi arviolta 18,0 miljardin euron nettoverokertymän.

Kun selvityksessä tuodaan esiin myös välilliset vaikutukset, luvut muuttuvat vielä suuremmiksi. Niin laskettuna vientiteollisuuden vaikutus Suomen bruttokansantuotteeseen on noin 47 prosenttia arvonlisäyksestä ja peräti 42 prosenttia työllisistä, mikä tarkoittaa yli 1 150 000 työntekijää. Verojen osalta vaikutus on noin 35,4 miljardia euroa eli kolmannes suhteutettuna kokonaisverokertymään.

Lauri Kajanoja huomauttaa, että ekonomistin näkökulmasta on hieman tulkinnanvaraista, jos jokin ala laskee välillisiä vaikutuksia. Kun riittävän moni

ala lukee väljästi tulkiten hyväkseen välillisiä vaikutuksia, kokonaisuutena voi esimerkiksi työllistämisen tai verovaikutuksissa ylittää kirkkaasti sata prosenttia.

Mikä lukujen tulkinta sitten tarkalleen ottaen onkin, loppupäätelmä on sama.

– Viennillä on iso merkitys. Vientitulot näkyvät myös muussa taloudessa, kuinka meillä on kotimaassa rahaa ja kysyntää muullekin kotimaiselle tuotannolle ja varaa maksaa palkkoja. Myös julkisen talouden kannalta on keskeistä, että viennistä tulee isoa tulonmuodostusta.

Pitkä alamäki

Suuri merkitys tulee ilmi katsomalla taaksepäin ja tutkimalla, miksi velkaantumiskehitys aiheuttaa tällä hetkellä näin suurta huolta. Katse kohdistuu vuoteen 2008 ja sen jälkeiseen kehitykseen. Silloin kansainvälinen finanssikriisi heikensi kansainvälistä toimintaympäristöä ja viennin edellytyksiä.

Kajanoja kuvailee, kuinka Suomeen iski täydellinen myrsky, jossa moni asia tuli yhtä aikaa. Isoja iskuja olivat finanssikriisin lisäksi muun muassa Nokian matkapuhelinbisneksen surkastuminen, painopaperin kysynnän väheneminen ja kustannuskilpailukykyä heikentänyt palkkakierros. Lisäksi työikäisen väestön määrä alkoi vähetä, ja vuonna 2014 tärkeän vientimarkkinan Venäjän talous kohtasi isoja ongelmia.

Myrskän seurauksena Suomessa alkoi viennin ja yritysten investointien historiallisen heikko kehitysjakso. Alamäkeä pidensi se, että investointien vähyyden takia yrityksissä ei otettu käyttöön tuottavuutta ja samalla kansainvälistä kilpailukykyä parantavia uusia teknologioita ja tuotantomenetelmiä.

– Meillä finanssikriisin aikaan alkaneiden takaiskujen vaikutus vientiin ja yritysten investointeihin oli paljon pitkäaikaisempi kuin oikeastaan missään muussa maassa. Suomen taloushistoriassa ei ole toista tällaista jaksoa, eikä varmaan juuri minkään muunkaan OECD-maan.

Vienti oli alkanut elpyä kunnolla vasta vuodesta 2016 lähtien. Osatekijänä Kajanoja pitää parantunutta kustannuskilpailukykyä, joka sai merkittävästi lisävahvistusta kilpailukykysovimuksesta. Lisäksi metsäteollisuuden rakennemuutos alkoi tuottaa tuloksia, Venäjän talous ohitti aallonpohjan ja muutenkin kansainvälisen talouden veto piristi suomalaista vientiä.

Takamatkaa riitti silti kurottavaksi. Viennin huippu oli vuoden 2008 toinen vuosineljännes. Viennin arvo saavutti saman tason vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä. Viennin määrällä mitattuna aiempi huippu saavutettiin vasta vuoden 2021 kolmannella kvartaalilla.

Huono ajanjakso on luettavissa julkisen velan kehityksessä. Vuonna 2008 velkaa oli 54,4 miljardia euroa, joka oli 28 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Viennin alamäen saattamana velka tuplaantui vuoteen 2019 mennessä jo 106,4 miljardiin euroon eli 44 prosenttiin bruttokansantuotteeseen suhteutettuna. Koronan, Venäjän hyökkäyssodan sekä omien toimien johdosta velka noussee tämän vuoden lopussa 146 miljardiin euroon.

Velka – absoluuttista vai suhteellista?

Kasvutahdista huolimatta velka on Suomessa yhä EU-maiden keskiarvon alapuolella. Ehkei kauaa, sillä Kajanoja muistuttaa kehityksen huonosta suunnasta.

– Kun katsotaan ajassa eteenpäin, Suomi on Euroopan komission talouden kestävyysmittareilla mitattuna heikoimmassa päässä. Tässä väestökehitys on iso tekijä.

Kajanoja lisää, ettei se paranna meidän tilannettamme, jos muilla mailla menee huonosti.

– Siitä ei ole meille mitään hyötyä, jos jotkut maat ovat velkaantuneita. Päinvastoin, siitä on pelkästään haittaa. Muiden EU-maiden velkaantuminen lisää riskejä, jotka liittyvät myös meihin. Jos haluaa, että meidän julkinen talous on niin hyvässä kunnossa ja että voi nukkua yönsä rauhassa, Suomen velka suhteessa EU-keskiarvoon ei todellakaan ole hyvä mittari siihen.

Ruotsia, Tanskaa ja Norjaa vaisumpi talouskehitys on innostanut sanontaan, kuinka meillä Suomessa hyvinvointivaltion palvelut ovat pohjoismaisella tasolla, mutta talous ei yllä muiden Pohjoismaiden saavutuksiin.

– Jos me haluamme, että meillä on hyvinvointipalveluihin liittyvät isot menot, niille täytyy olla rahoituspohja. Se tarkoittaa, että julkisia tuloja pitää olla riittävästi, talouskehityksen pitää olla riittävän hyvää ja meillä pitää olla riittävän hyvä työllisyys. Muu ei ole pitkällä aikavälillä mahdollista.

Siksi Kajanojan mukaan olisi tärkeää tehdä sellaisia uudistuksia, jotka tukisivat julkista taloutta ja yritysten investointeja, kasvun edellytyksiä sekä vientiä.

Lista keinoista on pitkä, siihen sisältyy muun muassa tutkimus- ja kehityspanostusten tukeminen, satsaukset osaamiseen sekä työmarkkinoita, palkanmuodostusta ja sosiaaliturvaa koskevat uudistukset.

– Hyvin laajasti talouspolitiikan eri osa-alueilla voidaan tehdä tähän suuntaan vieviä uudistuksia. Paljon voidaan saada aikaiseksi, kun hyödynnetään tutkimustietoa ja parhaita kansainvälisiä kokemuksia.

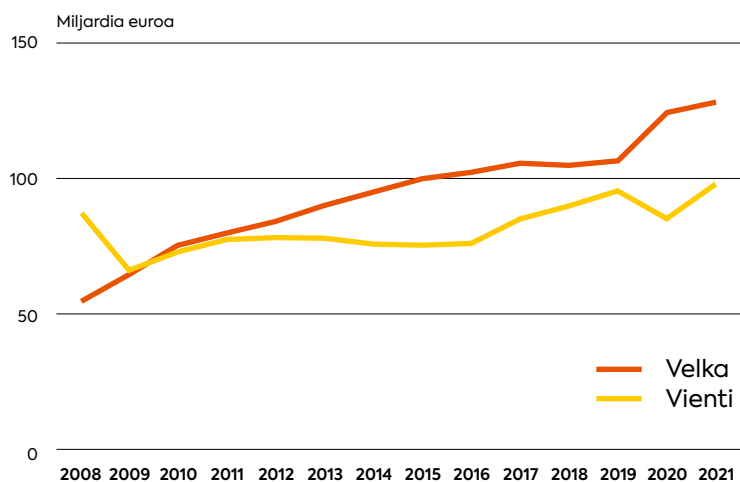
Entä ne kiistelyjen kohteena olevat leikkaukset? Niissä ei pitäisi tuijottaa yksilotteisesti euromääriä vaan seurannaisvaikutuksia.

– Jos ja kun jostain on syytä säästää, olisi hyvä, ettei säästettäisi niistä kohteista, jotka pitävät talouskasvun ja työllisyyden edellytyksiä taloudessa yllä. Säästöt pitäisi pystyä tekemään muista kohteista.

Kajanoja muistuttaa myös kytköksestä julkisen talouden ja yritysten toimintaympäristön välillä.

– Jos julkisen talouden tilaan liittyy paljon epävarmuuksia, epäilemättä yritykset ja ulkomaiset sijoittajat ottavat asian huomioon investointien kohdentamisessa. Jos julkinen talous on kestävämmällä pohjalla, siihen liittyy riski, että täällä joudutaan tekemään äkillisiä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa esimerkiksi verotuksen kiristämiseen. ✕

Valtion velka sekä tavaroiden ja palvelujen vienti 2008–2021

Uudistuva SAMBIA tähyää länteen

Olosuhteiltaan vakaa ja luonnonvaroiltaan rikas maa kaipaa teknologisia ratkaisuja.

✍️ Lotta Nuotio

Rauhallista, turvallista, leppoisa. Ihmiset helposti lähestyttäviä ja ystävällisiä. Näin kuvaavat Afrikan eteläosassa sijaitsevaa Sambiaa kaksi mannerta enemmänkin nähnyttä asiantuntijaa. Sekä suurlähettiläs **Saana Halinen** että neuvonantaja **Jenna Kirkkari** vakuuttavat pääkaupunki Lusakassa sijaitsevasta Suomen edustustosta käsin, että Sambia on Afrikan helpoimmasta päästä aloittaa bisnes mantereella.

– Sitten itsenäistymisen vuonna 1964 Sambiassa ei ole ollut sisällissotaa tai muuta merkittävää konfliktia. Ulkomaalaisena elämä täällä on helppoa ja kaupungin ulkopuolellakin turvallista vielä laajasta köyhyydestä huolimatta, maassa vuosia asunut Kirkkari kuvailee.

Maan noin 19 miljoonan väestöstä jo lähes puolet asuu kaupungeissa. Edellinen hallitus oli hyvää pataa Kiinan ja Intian kanssa ja niiden rahoituksella on parannettu tieverkostoa ja rakennettu ylikulkusiltoja etenkin pääkaupungissa.

Aiempi hallitus yritti pitää vanhoilla, siirtomaa-ajalta voimassa olevilla laeilla oppositiota kurissa mutta nuoret äänestäjät valitsivat vuoden 2021 vaaleissa uudenlaiset vallanpitäjät. Nykyhallitus haluaa irti riippuvuuksistaan ja tähyää länteen, erityisesti Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan.

– Yleisessä ilmapiirissä muutos on järjestyttävä. Vaalit voitettiin aidoilla lupauksilla, joita voittajapuolue on jo alkanut toteuttaa. Täällä on esimerkiksi rekrytoitu jo 30 000 uutta opettajaa, terveydenhuoltoon lisää henkilökuntaa ja sosiaali-

turvan kattavuutta on lisätty, suurlähettiläs Halinen luettelee.

Hallitus uurastaa myös maan talouden korjaamiseksi, makrotalous on kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n mukaan saatu jaloilleen edellisen hallituksen jäljiltä.

– Inflaatio on saatu painettua alle 10 prosentin ja valuutta on vakaa, vaikka edeltävä hallitus jätti maan talouden aika katastrofaaliseen tilaan. Talouspuoli on niin hyvissä kantimissa, kuin tilanteessa voi olla mutta maan velkaneuvottelut on saatava maaliin kiireellisesti, Halinen jatkaa.

Muutosta ja modernimpaa meininkiä näkyy myös ilmasto- ja ympäristöasioissa, uusi hallitus perusti vihreään talouteen ja ympäristöön keskittyvän ministeriönkin. Suuntaus lupaa hyvää suomalaisyrityksille.

Kestävämpää kaivostoimintaa

Sambian talous nojaa paljolti kaivosalaan. Maan koillisosassa sijaitsee ”Copperbelt”, eli kuparivyöhykkeeksi kutsuttu alue, joka on tunnettu laajoista kupari- ja kobolttiesiintymistä.

– Nykyhallinnon kriittisiin mineraaleihin liittyvät suunnitelmat ovat kunnianhimoisia. Vuotuinen kuparintuotanto halutaan nostaa kolmeen miljoonaan tonniin nykyisestä 0,8 miljoonasta, ja maasta löytyy myös erittäin iso nikkelikaivos. Ilmoituksia isoista investoinneista kaivosalalle tuntuu tulevan harva se viikko, hiljattain Yhdysvalloista 150 miljoonaa dollaria, Halinen kertoo.

© OTAVAMEDIA / LEHTIKUVA / ARI HEINONEN

”Copperbelt”,
eli kuparivyöhyke
on tunnettu laajoista
kupari- ja koboltti-
esiintymistä.

Kansanshin kaivoksessa
Solvezissa valmistetaan
muun muassa kuparilevyjä.

Samanaikaisesti kaivosten valtavat ympäristövaikutukset halutaan saada kuriin. Suomella on kaivosalan yrityksiä, joiden digi- ja vihreälle osaamiselle on tarvetta.

Suomen edustusto seuraa näitä ja muitakin mahdollisuuksia, joiden pohjalle järjestetään myös vuosittaiset Finland Business Week -tapahtumat. Tilaisuudet ovat poikineet uutta yhteistyötä, kuten opetusalan yritys Clanedille, joka on toimittanut yksityiseen Cavendish-yliopistoon digioppimisolustan. Nyt hallitus on kiinnostunut käyttämään alustaa virkamiesten koulutusratkaisuihin.

Mielenkiintoa koulutusalan osaamiseen riittää, sillä Sambian nuori väestö kasvaa ja koulujen tilat ovat usein puutteelliset, it-ratkaisuista toivotaan asiaan helpotusta.

Metsäkato vaivaa

Sambia on tunnettu upeasta luonnostaan, esimerkiksi Victorian putouksista ja kansallispuistoistaan. Samanaikaisesti maata riivaa metsäkato, metsiä hävitetään maanviljelyn ja karjatalouden tieltä ja puuhiilenpoltto on yhä yleistä.

Vastuullista metsänhoitoa edistävä metsätietoyritys Arbonaut voitti taannoin hankekilpailutuksen osin valtio-omisteisen plantaasimetsän mallinuksesta. Sen kautta Arbonaut on tuonut Sambian metsätalouden piiriin käyttämänsä teknologian,

laserkeilauksen, jota tulevaisuudessa voisi käyttää luonnonmetsissäkin.

–Sambiassa inventoimme yli 50 000 hehtaarin metsäalueen. Eli mittasimme, kuinka paljon se on arvoltaan ja kuinka paljon voidaan myydä hakkuoikeuksia ostajille, jotka käyttävät puuta sahatavaraksi, pylvästuotantoon ja pienissä määrin myös poltto-
puuksi, sanoo kestävän metsänhallinnan yksikön johtaja **Jarno Hämäläinen**.

Sambiassa metsän kestävän hoidon ja käytön takaava FSC-sertifiointi ei ole vielä yleistynyt, mutta plantaasipuolen metsistäkin kerätty tieto palvelee myös tulevaisuuden metsäsertifiointia, Hämäläinen sanoo.

Bisnesolosuhteiltaan hän kuvaa Sambiaa vakaaksi ja luonnonvaroiltaan rikkaaksi, yhdistelmä mahdollistaa paljon.

– Yleensä paljon lisäarvoa voidaan tarjota teknologisella lähestymistavalla. Perinteinen kehitysyhteistyö on siirtynyt liiketoiminnan edistämiseen ja kasvattamiseen, joten suomalaistoimijat ja hankkeet tukevat hyvällä tavalla meidän kaltaisia yrityksiä.

Suomalaiset ovat olleet läsnä Sambiassa ja sen metsäalalla jo pitkään ja toimintavat ovat usein tuttuja. Hämäläinen kuitenkin korostaa, että jalkautuminen ei käy käden käänteessä.

– Pitkäjänteinen lähestymistapa on välttämätön ja paikallinen yhteistyökumppani ihan ehdoton. Arbonaut on verkostoitunut jo vuosikymmenen ajan ja juuri paikalliselta kumppanilta tuli tieto kilpailutuksesta, jonka voitimme. Siitä alkoi tämä käynnissä oleva hanke.

Lisää yrityksiä Afrikkaan

Arbonautin hanke on vuoden mittainen, mutta osana sitä tuotetaan viiden vuoden metsäsuunnitelmat plantaasille ja tietojärjestelmän ylläpitoon ja mahdollisesti kehittämiseenkin tarvitaan osaamista ensimmäisen vuoden täytyttyäkin. Yhteistyön jatkosta on siis perusteltua olla toiveikas.

Yleensä juuri ensimmäisen toimituksen, hankkeen tai palvelumyynnin jälkeen syntyy mahdollisuus jatkoon ja liiketoiminnan laajentamiseen. Siksikin on niin tärkeää saada lisää uusia yrityksiä Sambiaan, Suomen kanssa kauppavaihto on vielä vaatimatonta.

– Tämä pätee oikeastaan koko maanosaan. Sambia voisi olla uusillekin suomalaisyrityksille hyvä ensiaskel Afrikkaan, tästä on sitten mahdollista lähteä laajentamaan toimintaa naapurimaihin, joita Sambialla on peräti kahdeksan, suurlähettiläs Saana Halinen korostaa. ✕

Suomalaiset toimintatavat ovat Sambiassa usein tuttuja.

Vuoden 2023 Finland Business Week -tapahtumassa suomalaisten ja sambialaisten yritysten ja sidosryhmien välillä keskusteltiin aktiivisesti erityisesti kiertotalouden mahdollisuuksista.

Tukea tarjolla ensiaskeliin

Sambia oli viime vuonna selvästi suosituin kohdemaista, joihin liikekumppanuusohjelma Finnpartnership myöntää tukea. Finnpartnership-ohjelmaa rahoittaa ulkoministeriö.

– Jos jossakin kohtaa yritysten hankkeet paikan päällä epäonnistuvat, on se yleensä vaikeus löytää sopivaa paikallista kumppania ja tukea, tietää ohjelmajohtaja **Birgit Nevala**.

Liikekumppanuustuki on tarkoitettu juuri alkuvaiheen kartoitukseen ja yhteistyökumppanin löytämiseen. Samalla Finnpartnershipin hankkeiden kautta pyritään luomaan kestäviä ja ihmisarvoisia työpaikkoja, joiden toteuttajina ovat suomalaiset yritykset.

– Yrityksissä voidaan kokea, että kehitysyhteistyöhön liittyvät tuet ovat hankalia tai että kehittyviä markkinoita ei tunneta tarpeeksi. Liikekumppanuustuki sopii hyvin ihan alkuvaiheeseenkin, esimerkiksi tutustumismatkaan kohdemaahan, Nevala kertoo.

Sambiassa aloitettiin viime vuonna kahdeksan hanketta ja rahallisesti maahan menivät isoimmat tuet.

Hankkeista viisi suuntautui kaivosalalle, ne ovat joko kaivostoiminnan ympäristöpalveluita tai suoraan kaivostoimintaan liittyviä yrityksiä.

Nevala arvioi, että yritysten innon taustalla oli laajassa yhteistyössä järjestetty kaivosalan SDG Booster -työpaja. Niiden tavoitteena on rakentaa suomalaisia ja kansainvälisiä konsortioita vastaamaan paikallisiin tarpeisiin kehitysmaissa. Lisäksi tehtiin kaivosalan markkinatutkimus ulkoministeriön rahoittaman AGS-projektin tuella (Accelerated Growth for SME's in Zambia).

–Kahdessa järjestetyssä työpajassa noin 30 yritystä molemmista maista pääsi esittäytymään toisilleen ja kertomaan tarpeistaan ja tarjoamastaan. On tärkeää, että toiminta perustuu aina kartoitetun tarpeen pohjalta mutta myös kestävän kehityksen tavoitteisiin.

AGS:n on julkaissut markkinaselvityksen myös Sambian kiertotaloudesta ja myöhemmin tänä vuonna maan metsätalouden mahdollisuuksista. X

Suomalaisia drooneja Sambian taivaalle

Radai Oy etsii malmeja ilmasta käsin. Toimitusjohtaja Ari Saartenojan mielestä drooneja voitaisiin hyödyntää Afrikassa malminetsinnän lisäksi myös vaikkapa maataloudessa sekä villieläinten suojelemisessa salametsästäjiltä.

 Matti Välimäki Radai Oy

Suomalaisen Radai Oy:n droonit ovat saapuneet Lusakaan. Pian ne tekevät Sambian luoteisosissa ensimmäiset esitelylentoja kaivosalan yrityksille.

– Droonin kyydissä on magnetometri, jonka avulla mitataan maan magneettikenttää. Tiedon avulla geologi saa käsityksen kallioperän rakenteesta ja pystyy päättelemään, missä kannattaisi tehdä kairauksia, Radai Oy:n toimitusjohtaja **Ari Saartenoja** kertoo.

Malmeja on etsitty jo vuosikymmenten ajan magnetometriä avulla, mutta tällöin on patikoitu maan kamaralla linjoja pitkin.

– Kahden droonin avulla pystymme tutkimaan päivässä jopa tuhat kilometriä.

Sambialla on monta valttia

Sambia on Radaille, pienelle 15 henkeä työllistävälle startup-yritykselle, mielenkiintoinen kohde.

– Sambian talous perustuu kaivosteollisuuteen, missä on kuitenkin paljon tehostamisen varaa. Droonien avulla malminetsinnän kairaukset voidaan kohdentaa entistä tarkemmin, mikä pienentää toiminnan hiilijalanjälkeä.

Sambia tarjoaa Afrikan mittapuussa varsin vakaana valtioneuvoston tukikohdan, josta käsin voi operoida myös naapurimaissa.

– Meitä kiinnostavat markkina-alueena kovasti myös Zimbabwe ja Botswana, Saartenoja sanoo.

Radain hyppy pohjoismaista suoraan Afrikkaan on luonteva myös siksi, koska drooneja on vaikea käyttää tiheään asutuilla alueilla, ja esimerkiksi Keski-Euroopassa ilmailulainsäädäntö asettaa toiminnalle paljon rajoituksia.

Yhtiö on saanut apua ensimmäisiin askeliinsa Sambiassa muun muassa Suomen suurlähetystöltä.

– Kokeilemme nyt markkinoita, mutta olemme tietenkin varautuneet myös siihen, että kaikki ei mene suunnitelmien mukaan. Meidän ei ole pakko onnistua emmekä ota liikaa taloudellisia riskejä.

Käytännössä yritys myy laitteita ja mittausdatan käsittelyä maahan perustetulle yritykselle, jonka omistajat ovat Sambiasta, Nigeriasta ja Suomesta.

Muutakin kuin bisnestä

Saartenoja pohtii, että häntä ei ole vienyt Afrikkaan pelkästään bisnes.

– Näin viisikymppisenä raha ei motivoi niin kuin ehkä nuorempana. Ennen kaikkea tuntuu mielekkäältä, jos voin olla levittämässä Afrikan maihin uutta innovatiivista tekniikkaa ja olla vahvistamassa paikallista yrittäjyyttä. Silloin myös omasta liiketoiminnasta jää pysyvämpi jälki tuleville sukupolville.

Drooneilla
on Afrikassa
paljon
mahdollisuuksia.

Ari Saartenoja (kesk.) kertoo, että Sambian-tiimi on koulutettu droonien käyttöön.

Radain suunnitelmissa on perustaa Sambiaan miehittämättömien lentolaitteiden koulutuskeskus.

– Kun koulutamme afrikkalaisia, opimme samalla myös itse, miten se kannattaa toteuttaa. Siitä on meille suuri hyöty, jos päätämme laajentaa toimintaa jossakin vaiheessa toisaalle, vaikkapa Etelä-Amerikkaan.

Saartenojan mielestä drooneilla on Afrikassa paljon mahdollisuuksia.

– Drooneja voisi käyttää kenties maanviljelyksen tukena, vesivarantojen etsimisessä tai vaikkapa villieläinten suojelemiseen salametsästäjiltä. Paikalliset yrittäjät keksivät tietenkin itse parhaat ja hyödyllisimmät sovellusmahdollisuudet, hän miettii. ✕

Ruotsi haluaa lisätä kauppasopimuksia EU-puheenjohtajana

Ruotsi aloitti EU:n puheenjohtajamaana vuoden vaihteessa. Maan ulkoministeriön kauppasaston johtaja Per-Arne Hjelmborn painottaa, että EU:n on tärkeää laajentaa kauppasopimusten verkostoa.

✍ Kirsi Riipinen

Ruotsin ulkoministeriön kauppasaston johtaja Per-Arne Hjelmborn.

Millaisia asioita olette nostaneet erityisen tärkeiksi?

Akuutein asia on auttaa Ukrainaa ja tukea maan jälleenrakentamista. Siihen kuuluu kaupankäynnin tuki, väliaikaisen tullivapauden jatkaminen – myös polkumyynnittullien – sekä Ukrainan EU-jäsenyyden edistäminen.

Mitä muuta haluatte nostaa esille kauppapolitiikassa?

Agendamme kärjessä on Euroopan kilpailukyyn parantaminen. 85 prosenttia maailman talouskasvusta syntyy EU:n ulkopuolella, mihin pitää reagoida. Toinen tavoite on edistää vapaakauppaa.

Onko tiedossa uusia kauppasopimusneuvotteluja?

Haluamme käydä neuvotteluja ainakin Indonesian, Intian ja Australian kanssa. Uuden-Seelannin kanssa on jo neuvoteltu, toivottavasti pääsemme allekirjoittamaan vapaakauppasopimuksen puheenjohtajakaudellamme.

Millaisia asioita aiotte korostaa kauppasuhteissa Yhdysvaltojen kanssa?

Agendamme kärkisijoille kuuluu transatlanttisten siteiden kehittäminen. Meillä on jo olemassa EU:n

vastaus Yhdysvaltojen valmistelemaan inflaation vähentämissopimukseen (IRA). EU:n vastine on niin sanottu vihreän kehityksen ohjelma. Osa tästä on kauppaa, osa pikemminkin finanssi- ja teollisuuspolitiikkaa. Valtavilla teollisuustuilla ei lisätä kilpailukykyä. Jos teollisuuden tukia pidetään tärkeinä, ne pitää kohdentaa ja aikatauluttaa tarkasti. Olemme aika lailla samoilla linjoilla Suomen kanssa.

Onko digitalisaatio kärkiteemojen listallanne?

Kyllä on. Tavoitteenamme on kestävä digitaalisen siirtymän edistäminen. Lisäksi tavoittelemme Maailman kauppajärjestö WTO:n uudistamista.

Miksi päädyitte juuri noihin kärkitavoitteisiin?

Nämä edellä kertomani tavoitteet olivat mukana jo trio-ohjelmassa, kolmen perättäisen puheenjohtajamaan, Ranskan, Tšekin ja Ruotsin, yhteisellä agendalla. Joitakin viilauksia olemme toki tehneet, esimerkiksi korostamme hieman enemmän vapaakauppakäytännöistä. Olosuhteet ovat nyt otolliset, sillä yhä useammat maat tunnustavat uusien vientimarkkinoiden avaamisen tärkeyden. Samaan aikaan edistämme tuontia. Tämä auttaa myös, jos syntyy uusi kansainvälinen kriisi. Mitä useampia maita

kauppakumppaneina, sitä enemmän yrityksiä, joilta voimme hankkia keskeisiä tuotteita. Jokaisella maalla on velvollisuus luoda alusta yritysten toiminnalle. Kauppapolitiikassa on tietysti aina haasteita, mutta ne täytyy pystyä hoitamaan. Saimme esimerkiksi kauppasopimusneuvottelut päätökseen Mercosurin (Argentiina, Brasilia, Paraguay ja Uruguay) kanssa jo vuonna 2019. Nyt neuvottelutulos täytyy muokata sopimukseksi, joka hyödyttää eurooppalaista teollisuutta.

Et ole maininnut sanallakaan Kiinaa.

En, Kiina ei ole prioriteettilistalla. Tietysti Kiina on meille erittäin tärkeä kumppani. Monien maiden kauppapolitiikka Kiinan kanssa kehittyi terveellä tavalla, mutta meillä käsiteltävinä ovat oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian kysymykset sekä Taiwanin tilanne. Kaupankäynnin ja investointien yhtenä perustana Kiinan kanssa piti olla CAI, Comprehensive Agreement on Investment. Neuvottelut jäädettiin, kun Xinjiangin ihmisoikeustilanne nousi esiin. Pakotteita jaeltiin kumpaankin suuntaan. En näe tilanteen parantuneen niin, että pakotteita voisi purkaa. Parlamentissa ei näytä olevan minkäänlaista liikettä siihen suuntaan. Tarvitsemme toki keskusteluyhteyden Kiinan

kanssa, ja terveen kauppapolitiikan luominen on tärkeää molemmille. Yhdysvallat suhtautuu Kiinaan omalla tavallaan, Euroopassa me muodostamme oman näkemyksemme. Uskon kuitenkin, että kaikki osapuolet ymmärtävät kysymyksen monimutkaisuuden.

Mitä puolen vuoden aikana on realistista saada aikaan?

Kyllä, strateginen kärsivällisyys on hyväksi. Vuosi sitten kollegamme olivat tehneet erinomaisia suunnitelmia, ja heillä oli hienoja ajatuksia edistää asioita – ja sitten naapurissa syttyi sota. Kaikki suunnitelmat täytyi miettiä uudestaan. Helmikuussa Turkin ja Syyrian maanjäristys muutti ulkopoliittikan painotuksia. Kauppapolitiikassa myllerrykset ja geopoliittiset jännitteet ovat itse asiassa auttaneet meitä omalla tavallaan edistämään vapaakauppa-agendaa. Jäsenvaltioilla on yhteinen käsitys siitä, että tarvitsemme lisää liittolaisia. Meidän täytyy vahvistaa Euroopan resilienssiä, ja paras keino siihen on laajentaa kansainvälisten kauppasopimusten verkostoa. ✕

Haluamme käydä neuvotteluja ainakin Indonesian, Intian ja Australian kanssa.

Onko elintarvikevienti Kiinaan kestävää?

Suomi on maailman pohjoisimpia maataloutta harjoittavia maita. Kaikista Euroopan unionin jäsenmaista Suomessa on pienin maatalouden pinta-ala ja vastaavasti suurin metsäala suhteessa koko pinta-alaan. Vuoden keskilämpötila on +3 astetta ja kasvu- ja laidunkausi kolme-viisi kuukautta. Ero on suuri verrattuna vaikkapa Ruotsiin, jonka pelloista jopa 80 prosenttia sijaitsee Suomen eteläpuolella.

Pohjoisesta sijainnista huolimatta Suomi on ykkössijalla maailman ruokaturvallisuudessa ja on parantanut tilannettaan 113 maan vertailussa, kun samaan aikaan globaali ruokaturvallisuus on heikentynyt koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan vuoksi. Suomen vahvuuksia ovat elintarviketurvallisuus ja -ravinteikkaus, katastrofienhallinta sekä yhteiskunnalliset turvaverkot. Talven kylmyys vähentää tarvetta tuholaismyrkyille, ja antibioottien käyttö eläin- tuotannossa on verrattain vähäistä.

Suomalaisen ruoan vientiponnistelut ovat viime vuosina tuottaneet tulosta. Elintarvikevienti etenkin Kiinaan on kasvanut nopeasti, ja maa on nyt suomalaisen ruoan suurin markkina EU-alueen ulkopuolella. Eniten viedään maitojauhetta ja sianlihaa, joiden vienti jopa nelinkertaistui viidessä vuodessa. Siten Suomi vastaa omalta pieneltä osaltaan Kiinan valtavaan maito- ja lihatuotteiden kysyntään, jonka odotetaan edelleen kasvavan maan omien ympäristöongelmien vuoksi.

Sekä maitojauheen että sianlihan vientiä kiihdyttivät osaltaan myös Kiinaa ravistelleet ruokaskandaalit: vauvanmaitojauheeseen lisätty melamiini vuonna 2008 sekä kulovalkean tavoin levinnyt afrikkalainen sikarutto vuonna 2018. Kysymys kuuluukin: vaikka Suomessa maito ja liha ovat todennäköisesti kestävämmiin tuotettu- ja kuin Kiinassa, kuinka kestävää tämä tuotanto – ja kauppa – lopulta on?

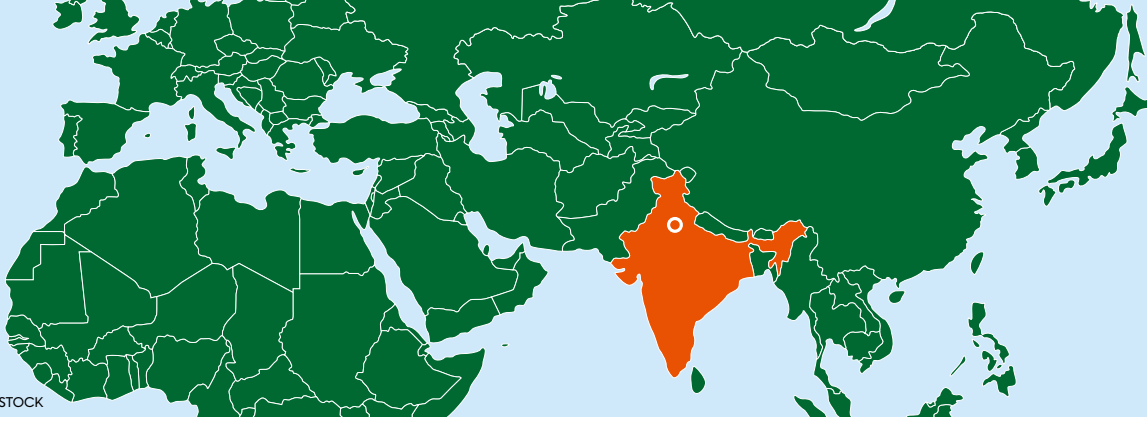
Suomen ympäristökeskuksen mukaan maatalouden päästöt aiheuttavat yli puolet Suomen rannikkoalueiden typpi- ja fosforikuormituksesta Itämereen. Vastaavasti ruoka muodostaa Sitran mukaan lähes viidenneksen suomalaisten hiilijalanjäljestä. Tästä suurin osa tulee lihan- ja maidonkulutuksesta.

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut edistämään kestävää ruoantuotantoa ja maailmankauppaa, ja tutkimuksen ja innovaatioiden avulla elintarviketuotantoon haetaan uusia ratkaisuja. Pohjoisten olosuhteiden vuoksi maataloutemme on hyvin pääomaintensiivistä ja erikoistunutta. Meillä voidaan viljellä ja kasvat- ta vain lajeja, jotka ovat sopeutuneet pohjoisiin olosuhteisiin ja hyötyvät valoisan kesän intensiivisestä kasvukaudesta. Tällaisia voisivat olla monet kasviproteiinit, joiden globaalien kysynnän odotetaan yli viisinkertaistuvan vuoteen 2030 mennessä.

Erja Kettunen-Matilainen

Kirjoittaja on KTT ja talousmaantieteen dosentti ja erikoistutkija Turun yliopiston kauppa- ja kauppakorkeakoulussa

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut edistämään kestävää ruoantuotantoa ja maailmankauppaa.

Suomalainen aapiskukko lentää Intiaan

Intiassa myös koulumaailmassa vallitsee kova kilpailukulttuuri.

Tuija Holttinen

Mikä Intiassa kiehtoo, ulkoministeriön korkeakoulu- ja tiedepolitiikan erityisasiantuntija Mika Tirronen?

Intia tunnetaan vastakohtien maana. Bisnesympyröissä täällä on vaurautta ja rikkautta, tiedettä ja teknologiaa, yllälyysyttä ja värikästä kulttuuria. Monenlaista kulttuurien riemua on myös siinä arjen Intiassa, joka on huomattavan kaoottinen, meluisa ja täynnä haasteita kaikille aisteille. Herkkäsieluisemmille kävijöille kakofonia voi olla liikaa. Itselleni suurempi kulttuurishokki tulee nykyään visiiteistä Suomen hiljaisuuteen ja kontrolloituun ympäristöön, jossa jalankulkijat todella kuuliaisesti odottavat liikennevalojen vaihtumista.

Millainen on paikallinen koulumaailma?

Intiassa vallitsee jopa raaka kilpailukulttuuri – myös koulumaailmassa. Oppilailta on valtava paine suoriutua ja menestyä. Eliittikouluissa vanhemmat satsaavat surutta valtavat määrät rahaa valmennuskursseihin taatakseen jälkikasvulleen parhaat mahdolliset uramahdollisuudet. Koulun ulkopuolisiin oppimiskäytäntöihin etenkin matematiikan ja kielten kohdalla onkin täällä iso markkina.

Vastapainona sitten ovat ne köyhät alueet, joissa ei ole rahaa edes perustarvikkeisiin ja lapset istuvat askeettisissa luokkatiloissa

lattialla. Opettajien ammattitaidon lisääminen on kirjattu Intian opiskelupolitiikkaan. Ongelma on kuitenkin alemmassa segmentissä, köyhyyteen suhtaudutaan osana systeemiä, johon ei oikein muutosta osata tavoitellakaan.

Mitä Suomesta voitaisiin viedä näihin kouluihin?

Me olemme Itä-Intian köyhillä alueilla aika isosti mukana Thousand Schools -ohjelmassa. Turun yliopiston johdolla olemme päässeet tuomaan suomalaisia oppimiskäytäntöjä lähes 10 000 intialaiskouluun, joissa on noin miljoona lasta. Tässä vaiheessa hankkeessa keskitytään peruskoulutuksen ohella myös varhaiskasvatukseen. Mukaan otetaan myös digitaalisia ratkaisuja. Olosuhteet ovat hankalat, mutta kyllä kylissä yleensä muutama älypuhelin löytyy, joita voidaan opetuksessa käyttää.

Uskotko näillä ratkaisuilla saatavan tuloksia?

Olen optimistinen, vaikka tiedossa onkin vastavirtaan uinti. Yleensä kun Aasiassa tehdään koulu-uudistuksia, aloitetaan aina parhaista kouluista, joita parannetaan entisestään. Uudistukset eivät oikein koskaan ulotu sinne, missä niille olisi suurin tarve. Mutta nyt kerankin käännetään systeemi toisinpäin. ✕

Intia

- Väkiluku: 1,408 miljardia
- BKT (2021): 2 985 miljardia euroa

Vienti Intiaan

- 1258 miljoonaa euroa
- tavarat 775 miljoonaa euroa mm. sähkölaitteet, koneet, muovit, paperi ja pahvit,
- palvelut 483 miljoonaa euroa

Tuonti Intiasta

- 1700 miljoonaa euroa
- tavaratuonti 676 miljoonaa euroa mm. lääkkevalmisteet, tekstiilit, koneet ja moottorit, malmit ja metalliromu
- palvelut 1 024 miljoonaa euroa

LÄHDE TULLI

Tilaa maksuton
Kehitys-lehti

UUTISKIRJEESSÄ
VINKIT VERKKO-
JUTUISTA!

Kehitys – Utveckling -aikakauslehti pureutuu globaaleihin kysymyksiin.

kehityslehti.fi/tilaa-lehti/

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet